2017. március 22.

A BARÁTSÁG
melléklete

Nemzetiségkutatás és helytörténet

BIBLIOTÉKA

Konferencia az Országos Idegennyelvű Könyvtárban

Szerkesztők: **Mayer Éva és Hegedűs Sándor**
Művészeti szerkesztő: **Szélpál Éva**

Köszöntők

Dr. Papp Anna Mária
főigazgató,
Országos Idegennyelvű Könyvtár

Tisztelt Konferencia!
Tisztelt Jelenlévők!

Szeretettel köszöntöm Önöket! Nagy öröm számunkra, hogy ilyen nagy érdeklődés kíséri a mai tanácskozást!

Igyekszünk helyzetképet adni a hazai nemzetiségi kultúra jelenéről, az Országos Idegennyelvű Könyvtár és a megyei könyvtárak nemzetiségi gyűjteményeiről, a nemzetiségek számára nyújtott szolgáltatásairól. Ennek kapcsán hangsúlyozni szeretném, hogy az Országos Idegennyelvű Könyvtárnak jelentős szerepe van a hazai nemzetiségek kulturális életében, okkal kerül sor tehát éppen itt erre a konferenciára, hiszen világirodalmi, nemzetiségi és zenei szakkönyvtár vagyunk. Ki szeretném emelni az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzetiségi feladatkörét. Gyűjtjük és szolgáltatjuk a tizenhárom hazai nemzetiség szépirodalmát, szakirodalmát, zenéjét és folyóiratait. Ez egy olyan gyűjtemény, amely mindig az anyanyelvű művelődés szolgálatában áll. Fontos tudni azt is, hogy könyvtárközi kölcsönzéssel mindenki számára hozzáférhető.

A könyvtár a nemzetiségi szervezetekkel együttműködve irodalmi és zenei, képzőművészeti programok szervezésével és befogadásával is támogatja a nemzetiségek kulturális életét. A nemzetiségi programokat mindig nagy érdeklődés és médiafigyelem kíséri. (*Több zenés, irodalmi* BARÁTSÁG*-estnek is az OIK rendezvényterme adott helyt – a szerk.)*

A konferencia kiemelt támogatója a *Nemzeti Kulturális Alap*, de nagyon sokat jelentett a *Könyv(tár) Támasz Egyesület* és a *„Hogy az idegen nyelv ne legyen idegen" Alapítvány* támogatása is. Médiatámogatónk a BARÁTSÁG *szerkesztősége.*

Szalóki Gabriella
könyvtári referens, EMMI Közgyűjteményi Főosztály

Az országos könyvtári fejlesztések bemutatása

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Szeretettel köszöntöm Önöket a Nemzetiségkutatás és helytörténet konferencia alkalmából. Örömünkre szolgál, hogy az Országos Idegennyelvű Könyvtár ilyen gazdag programot állított össze a nemzetiségeknek nyújtott szolgáltatásokról. Az OIK vezető szerepet tölt be a nemzetiségi dokumentumok gyűjtésében és szolgáltatásában. Hazánkban a nemzetiségek különböző összetételben élnek az egyes régiókban, és területenként más-más igényekkel jelentkeznek. A megyei könyvtárak éves beszámolói alapján elmondható, hogy a nemzetiségeknek nyújtott szolgáltatások egymástól jelentősen eltérnek. A konferencián lehetőségük lesz a hazai jó gyakorlatok megismerésére és a tapasztalatcserére. Fontosnak tartjuk, hogy a konferencia előadásai megmaradjanak, és ezek nyomán párbeszéd kezdődjön a meglévő szolgáltatások továbbfejlesztése érdekében. Az OIK összefogja és segíti a különböző kezdeményezéseket, reméljük, a konferenciának lesz folytatása.

A könyvtári fejlesztések irányai a könyvtárak fő funkcióiból indulnak ki, és az intézményrendszer fennmaradását szolgálják. Erre az európai uniós források adnak lehetőséget. A könyvtár tudásközpont és közösségi színtér, amely rendeltetésnek új tartalommal való megtöltésére van szükség.

Az információtechnológia fejlődésének köszönhetően a könyvtárak hihetetlenül nehéz helyzetbe kerültek. A számítástechnikai eszközök innovációja még az informatikus szakemberek számára is kiszámíthatatlanná vált. Ki hitte volna tíz éve, hogy érintőképernyős mobiltelefonjaink lesznek? Az elterjedéssel egyre gyorsabbá váló fejlődés miatt az újonnan még drága eszközök hihetetlenül rövid idő alatt elavulnak. Könyveléstechnikai szempontból az eszközök értéke három év alatt teljesen leíródik, de a gyakorlat azt mutatja, hogy a könyvtári számítógépek akár tíz évig is üzemelnek, ha arra van szükség.

A könyvtári szakma több mint húszéves tapasztalatot szerzett a digitalizálás terén. Számtalan teljes szövegű irodalmi mű, szakkönyv, adatbázis érhető el online, de a szerzői jogi szabályozás miatt vannak művek, amelyek az interneten a közvélekedés ellenére sem hozzáférhetők. A tudományos kutatáshoz és az oktatáshoz éppen a legfrissebb cikkekre, tanulmányokra lenne szükség, amelyek fizetős szolgáltatásokon, adtabázisokon keresztül érhetőek el. A várva várt információs szabadság számtalan veszélyforrást rejt magában. A könyvtárak ezért továbbra sem kerülhetőek el, hiszen rendszerezett, megbízható és visszakereshető információkra van szükség. Az interneten terjedő félrevezető hírekkel és áltudományossággal szemben még mindig a könyvtárak jelentik a hiteles források hozzáférhető gyűjtőhelyét. Másfelől viszont a világhálón áradó nagy mennyiségű, könnyen elérhető információ azt a képzetet kelti, hogy a tanulásra, a megszerzett tudásra nincs szükség. A megállíthatatlan adatáradat hatására azonban felértékelődik a szelektálás képessége, ami pedig csakis biztos tudásra épülhet.

A technológiai fejlesztés lehetővé teszi, hogy a könyvtár korunk elvárásának megfelelően láthassa el legfontosabb feladatait, hogy kulturális és közösségi színtér, valamint információs központ lehessen, vagyis magas színvonalon közvetítse a művelődési és tudományos értékeket.

A közgyűjtemények a Digitális Oktatási Stratégiához kapcsolódva digitális tartalmakat szolgáltatnak az oktatás különböző szintjeinek. A könyvtár – dokumentumállománya, infrastruktúrája és rendezvényei segítségével – valós alternatívát jelent a szabadidő hasznos eltöltésére is. A köznevelés támogatása az iskolákkal és óvodákkal való szoros együttműködésben, a helyi igényekre építve oldható meg. Az olvasáskultúra népszerűsítése és a szövegértés kompetencia fejlesztése a tanulás kulcsfontosságú elemei, melyeknek sikerei végső fokon a gazdaság teljesítőképességében mérhetőek. Ezért fontos, hogy már kora gyermekkorban megszerettessük az olvasást, s a gyerekek minél több hasznos, tanórán kívüli programot kapjanak a könyvtárakban. A szövegértés mellett a természettudományos kompetenciák megszerzésére is lehetőséget kell biztosítani, amely jövőnk záloga.

Ugyanilyen kulcsfontosságú a csoportmunka, az együttműködésen alapuló problémamegoldás fejlesztése is, ami a munka világára és a társadalmi életre készíti fel a gyermekeket. A könyvtárban az élményszerű oktatásnak és a tehetséggondozásnak is helye van, mint például az író-olvasó találkozóknak, szakköröknek, vetélkedőknek, amelyek játszva fejlesztik a képességeket.

A gyerekeknek nyújtandó programokra az EFOP-3.3.2 *Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért* programban lehetett pályázni.

Hasonló célokat szolgál az EFOP-3.3.4 *A népmese anyanyelvi kompetenciafejlesztő szerepének erősítése az informális és non-formális tanulásban* felhívás, amelynek célja a hagyományos magyar népmese, a népmesemondás, a mesei gondolkodás és nevelés népszerűsítése, beépítésének elősegítése a kulturális intézmények informális és nem formális szolgáltatási kínálatába MesePontok létrehozásával.

A könyvtár nemcsak az oktatás legfőbb támogató intézménye, hanem az egész életen át tartó tanulás központja is. Korunkban felértékelődik az önképzés, az ismeretek minél szélesebb körű, folyamatos megújítása, amely számtalan új lehetőséget nyithat meg az egyén számára. A tanulás mellett a kikapcsolódás és az önművelés is fontos feladat. A könyvtárban lehetőség van az ismeretterjesztő előadásokra, beszélgetésekre, klubok működésére, a kulturális programokra, a hagyományok ápolására és helytörténeti ismeretek révén a szabadidő hasznos eltöltésére. A modern számítógépek és a szélessávú internet szolgáltatás biztosításával esélyteremtő módon lehetőséget nyújthat a munka világába való visszajutáshoz is. A felnőtteknek nyújtandó könyvtári programokra az EFOP-3.7.3 *Az egész életen át tartó tanuláshoz hozzáférés biztosítása* felhívás keretében lehet pályázni.

Az oktatási tevékenységhez kapcsolódóan az EFOP-4.8.1 *A könyvtári intézményrendszer tanulást segítő infrastrukturális fejlesztései* című, infrastrukturális fejlesztéssel kapcsolatos kiírás révén lehet kreatív oktatóterek létrehozására, informatikai eszközökre, könyvtári bútorokra pályázni. A megyei könyvtárak ezen felül digitalizáló műhelyekre (elsősorban a helytörténeti anyagok digitalizálása céljából), valamint a modern kistelepülési ellátást szolgáló könyvtárbuszokra nyújthatnak be támogatási kérelmet.

A könyvtári szakmában számtalan jó kezdeményezés indult el és működik. Ezeknek széleskörű módszertani megismertetése, elterjesztése és alkalmazása kiemelt jelentőségű az intézményrendszer jövője szempontjából. Ehhez jó segítséget kínál két kiemelt, országos hatókörű könyvtári projekt az EFOP-3.3.3-VEKOP/16 *Országos múzeumi és könyvtári központi fejlesztés* és az EFOP-1.3.1-15 *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás*. Mindkét projekttől a könyvtári szakma módszertani és szakmai megújulását várjuk, amelyekben szakmai továbbképzések, módszertani kiadványok és mintaprojektek várhatók. Kérjük, figyeljék ezek eredményeit.

Kívánom, hogy a könyvtári tereket töltsék meg számos hasznos programmal, előadással és foglalkozással, az új eszközöket használják hatékony ismeretszerzésre és aktív kikapcsolódásra, a lakosság minden tagjának örömére!

Bajtai László felvételei

A nemzetiségi kultúra jelene

Tircsi Richárd
főosztályvezető (EMMI), Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság

„[…]hogy a nemzetiség kérdése nem egy vagy más külön nemzetiségnek, hanem e hon minden polgárainak, az egész nemzetnek közös ügye, s ezért nem, ha a magyar, szerb, román vagy sláv nemzetiség külön kivánatait támogatjuk, - hanem csak ugy intéztethetik el véglegesen, ha a hon közös érdekeit tartjuk szemünk előtt."

(Báró Eötvös József)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves megjelentek. Engedjék meg, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága, Nemzetiségi Főosztálya képviseletében báró Eötvös József szavaival köszöntsem Önöket. Megkülönböztetett tisztelettel köszöntöm Főigazgató Asszonyt, Elnök Asszonyt, Szószóló Asszonyt, Szószóló Urat és a szakma képviselőit!

Nagy örömömre szolgál, hogy jelen lehetek ezen a rangos szakmai eseményen, mely nem kevésbé fontos téma köré szerveződik, mint a hazai nemzetiségek kultúrája, és amely e hon minden polgárának, az egész nemzetnek valóban gazdagító és előre mutató közös ügye.

A nemzetiségi kultúra szakpolitikai területei

A kormányzati struktúrában a nemzetiségi kulturális területet kulturális szakmai szempontból az EMMI Kultúráért Felelős Államtitkársága, nemzetiségpolitikai szempontból pedig ugyanezen tárca Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága kezeli. A tárca kétoldalú nemzetközi kulturális megállapodásait, munkaterveit egyezteti a stratégiai partnereivel, így az adott nemzetiségek országos önkormányzataival, esetenként országos hatáskörű kulturális szervezeteivel. A hazai nemzetiségek anyaországaival létesített kisebbségi vegyes bizottságok (magyar–horvát, magyar–román, magyar–szerb, magyar–szlovák, magyar–szlovén és magyar–ukrán relációban) ajánlásai teljesülésének a rendszeres áttekintésekor, és az új ajánlások megfogalmazásakor a tárca egyeztet a nemzetiségi közösség képviselőivel.

Bátran kijelenthetjük, hogy a nemzetiségek életében a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény hatályba lépésével új időszámítás kezdődött. Ahogy az új Alaptörvényünk is kimondja, a *„velünk élő nemzetiségek a magyar politikai közösség részei és államalkotó tényezők. Vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk."*

Nemcsak a törvény betűje szerint, hanem a hétköznapi cselekvésekben is megmutatkozik az az elszántság, ami a társadalmi egység megvalósítását célozza meg a befogadó magyar többség és a vele élő nemzetiségi közösségek szoros és gyümölcsöző együttműködése érdekében. Az állam ehhez a szavakon túl egyre növekvő anyagi források bevonásával igyekszik hozzájárulni.

Források, közvetlen és közvetett finanszírozás

A nemzetiségek kulturális programjainak megvalósulásához az EMMI Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága az Emberi Erőforrások Támogatáskezelő által külön pályázati keretet biztosít. A költségvetés nemzetiségi kulturális célú támogatásai az EMMI kezelésében vannak. A nemzetiségi célú nevesített források mellett a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) és a Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) pályázatai is nyújtanak támogatásokat a nemzetiségek részére. A megyei és települési önkormányzatok saját forrásaikból szintén támogatják a nemzetiségek kulturális programjait. E források révén a nemzetiségek jelentős mértékben vehetnek részt a régiók külföldi, anyaországi és szomszédos országokkal kiépített kapcsolatainak ápolásában is.

A nemzetiségi célú előirányzat keretein belül a működési és média támogatások és az önkormányzatok által fenntartott intézmények támogatása, a feladatalapú támogatások, a – 2015-ben bevezetett – beruházási támogatásokkal együtt közel két és félszeresére növekedtek 2010 óta. Az akkori közel 3,6 Mrd forintról 2017-re közel 8,7 Mrd forintra.

A hazai nemzetiségekhez kapcsolódó kultúra legfontosabb területei

1. Közgyűjteményi szakterület

Nemzetiségi könyvtári ellátás

A nemzetiségi kulturális hagyományok megőrzése, méltó folytatása, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javí-

tása, a polgárok életminőségét javító, értékhordozó tevékenységek, valamint az ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének elősegítése a társadalom közös érdeke. A Kultv. az alapelvek körében kimondja, hogy mindenkinek joga, hogy megismerhesse a kulturális javakat és ezek jelentőségét a történelem alakulásában, a nemzeti, *nemzetiségi önismeret formálásában*, valamint az ezek védelmével kapcsolatos ismereteket a muzeális intézmények tevékenysége, a könyvtári szolgáltatások, az oktatás, a közművelődés, az ismeretterjesztés, a sajtó és a tömegtájékoztatás útján.

A települési nyilvános könyvtár fenntartása helyett az önkormányzat a megyei könyvtárral megállapodást köthet és a tőle igénybe vett könyvtári szolgáltatások fogadására alkalmas könyvtári, információs és közösségi helyet működtethet. Ezeken a helyeken nemzetiségi könyvtári dokumentumok (könyv, újság, folyóirat, CD, DVD, idegen nyelvű dokumentumok és egyéb könyvtári dokumentumok) helyben történő használatát, kölcsönzését és beszerzését is lehetővé teszik. Ezt a szolgáltatást a nemzetiségi könyvtárat fenntartó nemzetiségi önkormányzat is igénybe veheti a megyei könyvtárral kötött megállapodás alapján, annak érdekében, hogy megfelelő kínálatú és minőségű könyvtári szolgáltatásokat biztosíthasson a nemzetiségi lakosság számára.

Az Njtv. 41. § (1) – (2) bekezdései szerint a nemzetiségek anyanyelvű könyvtári ellátását az Országos Idegennyelvű Könyvtár (OIK) koordinálja, a szolgáltatásokat az OIK, a megyei könyvtárak és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyilvános könyvtári rendszeren keresztül biztosítja. Azokon a településeken, ahol nincs települési önkormányzat által fenntartott települési könyvtár, ott is biztosítani kell a nemzetiségi lakosság részére az anyanyelvű könyvtári ellátást.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár tevékenységét a konferencia további előadásai érintik, emiatt nem térnék ki rá részletesebben.

Levéltári terület

Az országos nemzetiségi önkormányzat, mint egyéb közfeladatot ellátó szerv, az általa keletkeztetett 15 évnél régebbi köziratai megőrzésére közlevéltár létesítésére jogosult, a levéltár működését meghatározó feltételek teljesülése esetén (1 felsőfokú végzettségű, levéltárosi ismeretekkel rendelkező munkatárs; az iratok megfelelő őrzését és kutathatóságát biztosító feltételek). Erre irányuló kérelem az emberi erőforrások miniszteréhez még nem érkezett. Az önkormányzatok által keletkeztetett 15 évnél régebbi, maradandó értékű iratok mennyisége jelenleg alig haladja meg a pár iratfolyómétert, amelyre levéltárat alapítani nem lenne indokolt.

A Magyar Nemzeti Levéltár illetékességébe tartozik a nemzetiségi önkormányzatok testülete, hivatala és intézménye levéltári anyagának szakszerű kezelése, tárolása. A nemzetiségek országos önkormányzataihoz kapcsolódik a Bolgár Kulturális, Információs és Dokumentációs Központ, a Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára, az Örmény Kulturális, Dokumentációs és Információs Központ, az Országos Roma Könyvtár, Levél- és Dokumentumtár, a Magyarországi Románok Országos Önkormányzata által fenntartott Dokumentációs és Információs Központ, a Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ, az Országos Szlovák Önkormányzat Dokumentációs Központja, és a Magyarországi Ukrán Kulturális és Dokumentációs Központ.

Múzeumi terület

A magyarországi nemzetiségek tárgyi emlékeinek gyűjtésével a Néprajzi Múzeum, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, számos egyházi gyűjtemény, valamint a megyei hatókörű városi múzeumok és a települési múzeumok foglalkoznak. A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum különböző tájegységeiben a német, horvát, szlovák, cigány/roma, ruszin, görög épületek, tárgyak, dokumentumok is megtalálhatók, és évente többször nemzetiségi folklór programokra is sor kerül. Más skanzenek az országban további nemzetiségek tárgyi kultúrájára is kiterjesztik a gyűjtőkörüket. Gazdag szakrális anyaggal rendelkezik a miskolci Magyar Ortodox Egyházi Múzeum, a szentendrei Szerb Ortodox Egyházművészeti Gyűjtemény és a kecskeméti Görög Ortodox Egyházművészeti Gyűjtemény, vagy a gyulai Román Ortodox Gyűjtemény.

Nemzetiségi bázisintézmények – új jogszabályi kategória a működés megkönnyítésére

A Kultv. 39. § (4) bekezdésének 2013. január 1-jével hatályba lépett módosítása a jogalkalmazás elősegítése és megkönnyítése érdekében régebben is használt, jogilag megelőzőleg nem definiált új fogalmat, a *nemzetiségi bázisintézmény* fogalmát iktatta be. A definíció szerint a nemzetiségi bázisintézmény olyan muzeális intézmény, amelynek alapfeladatai körében szerepel a nemzetiségi feladatellátás, vagy amelynek állományában nemzetiségi nyelvű vagy nemzetiségre vonatkozó kulturális javak huszonöt százalékot elérő arányban találhatók. Fontos hangsúlyozni, hogy a módosítás nem a nemzetiségi bázismúzeum fogalmát vezette be, hanem tekintettel van a közérdekű muzeális kiállítóhelyekre és gyűjteményekre is (Szentgotthárd). A kultúráért felelős miniszter a működési engedély kiadására irányuló eljárás során – erre irányuló külön kérelem esetén – minősítheti nemzetiségi bázisintézménynek a muzeális intézményt.

Muzeális gyűjtemények és kiállítóhelyek

Magyarországon a múzeumi kisgyűjtemények – vagyis a tájházak, helytörténeti, egyház- és intézménytörténeti gyűjtemények – a lokális területi-települési kulturális élet fontos alapelemei, a népi-közösségi kultúra megtartó erejét, a lokális közösségi élethez való ragaszkodást jelenítik meg. Az intézmény a kollektív emlékezet objektív formája, egy te-

település/tájegység múltjának megőrzött népi kultúráját, tárgyi örökségét tárja elénk, a hagyományőrzés egyik súlyponti színtere. Az épület, a berendezés az egykori életformákat mutatja be, segít megérteni a közösség történelmét, életvitelét, az azonosságtudat kognitív elemeit. Természetes tehát, hogy a tájház gyűjtőnévként említhető kiállítóhelyek a hazai nemzetiségek identitás-megőrző és átörökítő intézményei sorában kiemelkedő szerepet játszanak. Ezek jelentős támogatásban részesülnek a nemzetiségi célú előirányzatokból.

2. Közművelődési szakterület

A Hagyományok Háza

A népzene és a néptánc értékeinek gyűjtése, dokumentálása több államilag támogatott intézmény keretében, így a Hagyományok Házában is zajlik. A magyarországi gyakorlat azt mutatja, hogy világviszonylatban is példaértékű az a figyelem, amellyel intézményeink a nemzetiségi kultúra megőrzése, illetve átörökítése felé fordulnak.

Az elmúlt években az intézmény jó néhány programja keretében ismerkedhettek meg tévénézők és az élő műsoros felvételeken résztvevők a hazai nemzetiségi népzenei és néptáncos élet kiválóságaival.

Művészeti szakterület

A nemzetiségi szakpolitikai munkát segítő vegyes bizottsági döntések is jelentős mértékben alakítják a nemzetiségi kultúra intézményeit, eseményeit. A művészeti területet érintő különböző kisebbségi vegyes bizottságok tevékenysége nyomán az EMMI Nemzetiségi előirányzatából egyedi támogatáshoz jutottak az utóbbi években a következő projektek (a teljesség igénye nélkül):

– A L'udové Noviny internetes (www. luno.hu) változatának támogatása (2,5 M Ft),

– a horvát-magyar szótár projekt munkálatok befejezésének finanszírozása,

– a Pécsi Horvát Színház (új épülete megvalósításához - 554,5 + 100 M Ft),

– a Zlatko & Vesna Prica Művésztelep Kh. Alapítvány (6 M Ft),

– Magyarországi Románok Kutatóintézete (működési tám. – 35 M Ft).

3. Nemzetiségi színházak

A Kultúráért Felelős Államtitkárság a magyarországi nemzetiségi színházakat – az előadó-művészeti területen belül elfoglalt speciális helyzetükre figyelemmel – az előadó-művészeti szervezetekre vonatkozó működési célú pályázati konstrukcióban önálló, zárt pályázói csoportként határozza meg és különíti el, pontosan annak érdekében, hogy társadalmi szerepvállalásuk, és kifejezetten – ne a többi színházzal versenyhelyzetbe kényszerítve – szakmai teljesítményük alapján kelljen a pályázat bírálóinak és a döntéshozónak ítélkeznie. Ennek a pozitív diszkriminációnak köszönhető, hogy e nemzetiségi színházakat – ugyanazon speciális (köz)feladatot ellátó szervezetekként – egymással állítja rangsorba a pályázat, és nem színházszakmai szempontok alapján.

Támogatásuk

Újdonság, hogy 2016 és 2017-ben az Egyházi, Nemzetiségi, Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság a nemzetiségi előirányzat terhére 100 M Ft-tal finanszírozza a nemzetiségi színházakat. Említésre méltó siker, hogy a szekszárdi Német Nemzetiségi Színház a tavalyi évben vehette birtokba felújított épületét, melyhez a támogatás oroszlánrészét az EMMI biztosította (200 M Ft).

Könyvkiadás

A nemzetiségi nyelven megjelent könyvek és füzetek adatairól nincs pontos számadatunk. Az anyanyelvű vagy kétnyelvű kiadói tevékenység egyfelől nemzetiségi szervezetek, másfelől a nemzetiségi vagy az anyaországaikból érkező olvasókat megcélzó kiadóházak vállalása. Számos országos, regionális, helyi, egyházi, civil szervezeti vagy magán kiadású kiadványról tudunk, amelyek a legkülönbözőbb támogató háttérrel rendelkeznek. Számos országos nemzetiségi önkormányzat ad ki az adott nemzetiségre vonatkozó könyveket, melyek finanszírozásához egyedi támogatási keretből a szaktárca is hozzájárul.

4. A nemzetiségi népélettel, kultúrával nyelvészettel kapcsolatos kutatások

A Magyar Néprajzi Társaság negyedik évtizede adja ki „A magyarországi nemzetiségek néprajza" című tanulmánykötet-sorozatát a nemzetiségek anyanyelvén és/vagy magyarul. Az ország egyik legtekintélyesebb tudományos civil szervezete már az 1889. évi alapításakor leszögezte, hogy célja „a magyar állam és a történelmi Magyarország mai és egykori népeinek tanulmányozása, valamint kölcsönös megismerkedés útján a hazában élő népek közt testvéries egyetértésnek és együvé tartozás érzetének ápolása". A könyvsorozat támogatója évtizedekig a mindenkori kulturális tárca volt, ám újabban a nemzetiségpolitikáért felelős tárca biztosít forrást a megjelenésre (emellett esetenként az országos nemzetiségi önkormányzatok, illetve nemzetiségi egyetemi tanszékek is nyújtanak résztámogatást).

Nemzetiségi kutatóintézetek országos nemzetiségi önkormányzatok és nemzetiségi társadalmi szervezetek fenntartásában is működnek. Országos önkormányzati fenntartású a Bolgár Kutatóintézet, a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, a Magyarországi Görögök Kutatóintézete, a Magyarországi Horvátok Tudományos Intézete és a Szerb Intézet. Egyesületi formában működik a Magyarországi Románok Kutatóintézete, egyetemi keretbe épült az ELTE Magyarországi Németek Kutatási és

Tanárképzési Központja, illetve a Gál Ferenc Főiskola Szarvasi Pedagógiai Karán a Szlávisztikai Kutató Intézeten belül, 2014. február 1-től a Ruszin Kutatóintézet. A nemzetiségekért felelős tárca pályázat útján rendszeresen támogatja a nemzetiségi önismeretet, a nevelést, oktatást segítő kutatások megvalósítását.

5. Ünnepek, nemzetiségi elismerések

A Kormány 1995-ben december 18-át, az ENSZ Nemzeti vagy Etnikai, Vallási és Nyelvi Kisebbségekhez tartozó Személyek Jogairól szóló Nyilatkozata elfogadásának napját, a Kisebbségek Napjává (2012-től új elnevezése szerint: Nemzetiségek Napja) nyilvánította. A nemzetiségek nyelvi-kulturális értékeinek megőrzésében aktív személyek és közösségek elismerésének céljából 1995-ben a miniszterelnök Kisebbségekért Díjat (később Nemzetiségekért Díj) alapított. A Díjat minden évben december 18-ához kapcsolódva, ünnepélyes keretek között adják át a nemzetiségi közösségek érdekében, a közéletben, az oktatásban, a kultúrában, az egyházi életben, a tudományban, a tömegtájékoztatásban és a gazdasági önszerveződés területén kiemelkedő tevékenységet végző személyek és szervezetek részére. A díjat – a Hazai Nemzetiségi Bizottság javaslata alapján a nemzetiségpolitikáért felelős miniszter előterjesztésére – a miniszterelnök adományozza.

A Nemzeti Művelődési Intézet fenntartóváltásával az EMMI szakmai elismerései közé került a hasonló területet felölelő, országos hatókörű „Pro Cultura Minoritatum Hungariae" Díj. Az elismerést olyan Magyarországon élő nemzetiséghez tartozó személyek, szervezetek kapják, amelyek kiemelkedő tevékenységet végeznek a Magyarországon élő nemzetiségek körében az anyanyelvű kulturális örökség megtartásáért, fejlesztéséért, s tevékenységükkel hozzájárulnak a Kárpát-medence népeinek együttéléséhez. A Nemzetiségi Gála ünnepi programjának kiemelt jelentőségét bizonyítja, hogy ez az egyetlen olyan össznemzetiségi ünnepi rendezvény, ahol mind a 13 Magyarországon élő nemzetiség egy időben egy térben van jelen és közös együttműködésben, egymás identitástudatát erősítve saját anyanyelvén prezentálja, népszerűsíti sokszínű, gazdag hagyományait egy-egy színpadi produkció által is. A Nemzetiségi Gálát az átszervezések következményeként, illetve a Nemzetiségekért Díj-jal történő egybeesése miatt a 2017-es évtől új időpontban, az UNESCO által alapított kulturális sokszínűség, párbeszéd és fejlődés világnapjához (május 21.) kötődően fogjuk átadni az elismerés és a díj eredeti célkitűzéseit, mondanivalóját és presztízsét megőrizve.

Összegzés

A nemzetiségi kultúra szerteágazó tevékenységei a nemzetiségi közösségek életének minden területén jelen vannak. Ehhez hasonlóan a vele foglalkozó nemzetiségi szakpolitikai munka is hatalmas területet ölel fel, de eredménye kétségkívül látványos. Se szeri, se száma azoknak intézményeknek, amelyek létéhez, tevékenységéhez, megvalósított programjaihoz az állam célzott támogatást nyújtott és nyújt. Az egyedi jubileumi kiadványok, a nemzetiségi szótárak, folyóiratok mellett képzőművészeti műhelyek és képzések, szépművészeti alkotások, kiállítások, hagyományőrző találkozók, búcsúk, vagy éppen a földhözragadt mindennapokra reflektáló kulturális intézmény-felújítások, kápolna állagának megóvása valósulhat meg azért, mert az állam elhivatott a nemzetiségi kultúra mind nagyobb támogatásában. De a támogatások mellett, azok hatásait felerősítve az elvárások is jelen vannak. A nemzetiségek feladata az, hogy felismerjék saját értékeiket, megőrizzék identitásukat és anyanyelvüket és ezzel gazdagítsák Magyarország kultúráját. Feladatuk továbbá az is, hogy ápolják hagyományaikat, aktív tagjai legyenek közösségüknek, kormányozzák saját magukat, iskolát tartsanak fenn, tudatosan éljék meg mindennapjaikat, és tekintsenek bizakodva a jövőbe. Ha mindezek sikerrel járnak, akkor egy egészséges társadalom részesei lehetnek, egy ország támaszkodhat ezután is rájuk, és mondhatjuk báró Eötvös József szavaival, hogy *„… a hon közös érdekeit tartjuk szem előtt."*.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Fuzik János
szlovák parlamenti szószóló, bizottsági elnök

A magyarországi nemzetiségek kormányzati támogatásokkal kapcsolatos érdekérvényesítési lehetőségei

Tisztelt Hallgatóság!

Az előadásom címében jelzett kormányzati szintű támogatáson feltehetően valamennyien elsősorban anyagi jellegű támogatást értünk. Joggal, hiszen mindennek, ami működik, vagy aminek működnie kellene – jelen esetben a magyarországi nemzetiségek érdekében – annak végső soron anyagi vonzata is van. A megfelelő anyagi háttér megteremtése pedig nem egyszerű dolog. Még akkor sem, ha társadalmunk alapvető és támogatandó értéknek tekinti a hazai nemzetiségi közösségek létét és kultúráját. Ahogyan ezt az előző előadótól, *Tircsi* Richárd főosztályvezető úrtól is hallhattuk az Alaptörvény Nemzeti Hitvallásából idézve.

A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló „nemzetiségi alaptörvényünk" 1993-ban – mindmáig hatályosan – a nemzetiségi közösség meghatározásának egyik fontos elemeként jelölte meg azt az összetartozás-tudatot, amely érdekeinek kifejezésére és védelmére irányul. Úgy vélem, éppen ez a törvény volt az első jogszabály, amely a hazai nemzetiségek érdekérvényesítésének addig példátlan eszköztárát megteremtette. Magának a törvénynek a megszületésén és a kulturális autonómiához való jogunk kinyilvánításán túlmenően ilyen új lehetőséget jelentett a nemzetiségi önkormányzatok rendszere, a nemzetiségi ombudsman intézménye, a nemzetiségi kormányhivatal és nem utolsó sorban a nemzetiségi törekvésekhez fedezetet biztosító közalapítvány létrehozása.

Az azóta eltelt jó két évtized során a nemzetiségi politika számos eleme változott, ám a nemzetiségi önkormányzati rendszer lényege nem. Helyi, területi és országos szinten továbbra is nemzetiségi közösségeik érdekeinek megfogalmazói és képviselői, sőt, időközben intézmények alapítói és fenntartói lettek. Előadásom egyik vezérfonala, a kormányzati támogatások kapcsán fontos eredményként könyvelhetjük el, hogy az országos nemzetiségi önkormányzatok a nemzetiségeket érintő kérdésekben a mindenkori kormányzatok első számú tárgyalópartnereivé váltak. A nemzetiségek érdekérvényesítése szempontjából ezt döntő körülménynek tekinthetjük. Számos területen annak is bizonyult. Egyes költségvetési támogatási pályázatok elbírálásában, ahogyan korábban, úgy ma is részt vesznek az országos nemzetiségi önkormányzatok delegáltjai. A nemzetiségi intézmények felújítási, beruházási költségvetési támogatásának igényfelmérése és elosztása esetében a szaktárca illetékesei ugyancsak konzultálnak az országos önkormányzatok elnökeivel. A jó példákat még sorolhatnám, de Önök joggal vethetik fel a kérdést, miért beszél itt mindezekről az Országgyűlés szlovák nemzetiségi szószólója, egy parlamenti bizottság, a Magyarországi nemzetiségek bizottsága elnöke?

Való igaz, előadásom címében a kormányzati támogatásokkal kapcsolatos nemzetiségi érdekérvényesítés szerepel. Én pedig nem a kormányt, hanem egy másik hatalmi ágat, a törvényhozást képviselem. Pontosabban, országgyűlési nemzetiségi szószólótársaimat. Hogy aztán nekünk mi közünk a nemzetiségi kormányzati támogatásokhoz? Nos, kicsit fellengzősen vagy pökhendinek tűnőn – ami igazán távol áll tőlünk – talán odavethetnénk, hogy a kormány is csak azt oszthatja el, amit az Országgyűlés a költségvetési törvényben jóváhagy számára. Ez lényegében igaz is, de nekünk, nemzetiségi szószólóknak országgyűlési szavazati jog híján a költségvetés elfogadásához nem sok közünk lehet. Ám a költségvetési törvényjavaslat formálásához és tárgyalásához már annál több! Ahhoz, hogy ezt világosabbá tehessem, engedjenek meg egy kis kitérőt az országgyűlési szószólók és bizottságuk munkája felé. Bár ez nem is igazi kitérő, hiszen szervesen kapcsolódik a nemzetiségek előadásom címében jelzett érdekérvényesítéséhez.

A magyarországi nemzetiségek jogát az országgyűlési képviselethez 1993-ban egyértelműen garantálta a korábban említett nemzetiségi törvény. A megvalósításra két évtizedet kellett várni. Amikor azonban a jogi megoldás formálódni kezdett, a 2011-ben elfogadott Alaptörvény már csak a Magyarországon élő nemzetiségek részvételét biztosította az Országgyűlés munkájában.

A 2014. évi országgyűlési képviselői választások során a magyarországi nemzetiségek is bejuttathatták képviselőiket a parlamentbe. Ennek jogi megoldása mindmáig szakmai viták és törvénymódosító javaslatok tárgya, mindenesetre tény, hogy egyik nemzetiségi közösségünknek sem sikerült elérnie a kedvezményes kvótaként megkövetelt 22 022 szavazatot. A 199 képviselőt számláló Országgyűlésben így további 13 nemzetiségi szószóló kapott helyet. A jogállásuk alapvetően megegyezik, lényeges eltérést jelent azonban, hogy a nemzetiségi szószólóknak az Országgyűlés plenáris ülésén, a döntéshozatalban nincs szavazati joguk.

Nagyon fontos jogosultságot jelent viszont számunkra az a lehetőség, hogy a tizenhárom nem-

zetiségi szószóló alkotja az országgyűlés tizenhat bizottságának egyikét, a Magyarországi nemzetiségek bizottságát. Az Alaptörvény kimondja, hogy törvényt csupán a köztársasági elnök, a kormány, országgyűlési bizottság és országgyűlési képviselő kezdeményezhet. Így tehát a nemzetiségi szószólók – egyúttal a magyarországi nemzetiségek – rendelkeznek olyan parlamenti bizottsággal, amely a törvény betűje szerint „a nemzetiségek érdekeit, jogait érintően az Országgyűlés kezdeményező, javaslattevő, véleményező és a kormányzati munka ellenőrzésében közreműködő szerve".

A Magyarországi nemzetiségek bizottsága az elnevezését és ügyrendjét maga határozta meg. Elnökét és alelnökét a nemzetiségi szószólók javaslatát figyelembe véve, a házelnök felterjesztésére, az Országgyűlés választotta. Bizottságunk három albizottságot hozott létre: az ellenőrzési, továbbá az önkormányzati, költségvetési és külügyi, valamint a köznevelési és kulturális területek figyelemmel kísérésére. A kormányzati munka ellenőrzése jegyében például törvényi kötelezettségünk a nemzetiségi ügyekért felelős szakminiszter évenkénti meghallgatása. Szoros munkakapcsolatban vagyunk a tárca Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságával. Nagyon tartalmas, munkatervi szintű együttműködést alakítottunk ki az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalával és az ombudsman nemzetiségi jogokat védelmező helyettesével. Rendszeresen meghallgatjuk a közmédia, a köznevelés és kulturális terület képviselőit. Legutóbbi bizottsági ülésünkön éppen mai tanácskozásunk háziasszonya, *dr. Papp* Anna Mária főigazgató számolt be az Országos Idegennyelvű Könyvtár nemzetiségek érdekében végzett tevékenységéről.

Bizottságunk és szószólóink fontos partnerei az országos nemzetiségi önkormányzatok elnökei, akiknek parlamenti belépőt biztosítottunk és tanácskozási joggal vehetnek részt üléseinken. Érdekképviseleti egyesületükkel, az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetségével folyamatos munkakapcsolatban állunk. Jelenleg a nemzetiségi törvény módosításán dolgozunk, de minden fontos kérdésről vagy testületileg, vagy egyénenként konzultálunk.

Törvényalkotási munkánk, mint említettem, a nemzetiségek érdekeit és jogait érintő ügyekre korlátozódik. Ezek meghatározására az Országgyűlés Házbizottsága hivatott, amelyben csak a parlamenti frakciók egy-egy képviselője szavaz. A nemzetiségi előterjesztések okán a Házbizottság ülésén a tizenhat parlamenti bizottságnak csak egyetlen elnöke, a Magyarországi nemzetiségek bizottságáé vehet részt. Bizottságunk az Országgyűlés tavaszi, vagy őszi ülésszakában általában nyolc-tíz nemzetiségi napirendi pontra tett javaslatot, amelyeket a Házbizottság szinte kivétel nélkül jóváhagyott. Így módosítottuk például a köznevelésről szóló törvényt annak érdekében, hogy egyértelművé váljék a nemzetiségi önkormányzatok delegálási joga az iskolai intézményi tanácsokba.

A magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló törvényben a nemzeti érték meghatározását kiegészítettük a „magyarországi államalkotó nemzetiségek" kulturális értékeivel, a különböző szintű értéktárak összeállításába beemeltük a települési, megyei és országos nemzetiségi önkormányzatokat, továbbá a legfelső értékelő testületbe, a Hungarikum Bizottságba országgyűlési bizottságunk is delegál tagot.

Bizottsági önálló indítvánnyal módosítottuk a nemzetiségi és választójogi törvényt. Egyrészt a korábbi nemzetiségi önkormányzati választások javítása érdekében, másrészt azért, hogy 2018-ban már minden nemzetiségi választópolgár ugyanabban a szavazókörben adhassa le voksát a helyi, megyei és országos nemzetiségi önkormányzatára, ahol a polgármestert és települési testületet választja.

Az országos nemzetiségi önkormányzatok kérésére olyan törvénymódosító indítványt nyújtottunk be az államháztartásról szóló törvényhez, amely parlamenti elfogadása után már egyértelműen lehetővé teszi, hogy nemzetiségi önkormányzatok is lehessenek állami vagyon kezelői.

A munkánkból ízelítőként felidézett néhány példa után meg kell jegyeznem, hogy vannak olyan országgyűlési napirendi pontok, amelyekhez kérelem és jóváhagyás nélkül, az országgyűlésről szóló törvény alapján bizottságunk automatikusan csatlakozik. Ilyen a kormány kétévente benyújtott beszámolója a magyarországi nemzetiségek helyzetéről, vagy az ombudsman és helyetteseinek éves beszámolója. Ugyanebbe a kategóriába tartozik a következő év központi költségvetéséről, valamint annak megalapozásáról szóló törvényjavaslat is! És ezzel ismét visszakanyarodtunk eredeti témánkhoz, a kormányzati támogatások kérdéséhez.

Amikor 2014 őszén a kormány benyújtotta a 2015. évi központi költségvetésről szóló törvényjavaslatát az Országgyűlésnek, abban a nemzetiségi tételek változatlanok maradtak. Nemcsak a megelőző esztendőhöz viszonyítva. Az országos nemzetiségi önkormányzatok és médiájuk, valamint intézményeik támogatása akkor már hat éve gyakorlatilag nem emelkedett! Ugyancsak hihetetlenül régen, tizennégy éve befagyott az úgynevezett nemzetiségi támogatások fejezete is. Ebbe a csoportba a civil szervezetek, kulturális kezdeményezések, iskolai anyanyelvi táborok és a pedagógusok továbbképzésének pályázati támogatása tartozik. Az önkormányzati és a pályázati tételek együttesen négy milliárd forintot tettek ki. A növelésük érdekében módszeresen feltérképeztük az országos önkormányzatok és intézményeik jogos igényeit, egyeztettünk a különböző szaktárcákkal, lobbiztunk a parlamenti pártoknál és országgyűlési felszólalásainkban is rámutattunk ezekre az áldatlan állapotokra.

A kormány és a parlamenti frakciók támogatásával a nemzetiségi költségvetésnek az említett részét végül 50%-kal, hat milliárd forintra sikerült növelnünk. Elsősorban az országos nemzetiségi

önkormányzatok és intézményeik, valamint a helyi nemzetiségi önkormányzatok működési és feladatalapú támogatása emelkedett. A nemzetiségi önkormányzati intézmények beruházási, felújítási támogatására és pályázati önrészére új költségvetési rovatot sikerült létrehoznunk 441 millió forintos kerettel.

A következő, 2016. évre újabb átgondolt fejlesztési koncepcióval és többirányú politikai hátszéllel további két milliárd forinttal emelkedett a nemzetiségi költségvetési támogatások összege. Ezúttal a pályázati keretek kaptak hangsúlyt: a nemzetiségi civil szervezetek és kulturális kezdeményezések támogatására emberemlékezet óta rendelkezésre álló, egyenként 110 millió forintos keretek a háromszorosukra nőttek. A helyi nemzetiségi önkormányzatok működési támogatását sikerült megduplázni és ugyanilyen mértékben 880 millió forintra módosult az intézményi beruházási keret.

Az idei esztendőben kicsit szerényebb mértékben, további 800 millió forinttal növekedett a nemzetiségi költségvetési támogatás, amely az elmúlt három évben összességében 4-ről 8,8 milliárd forintra duzzadt. Az Országgyűlés által jóváhagyott költségvetési támogatások folyósítása és elosztása kormányzati feladat, melynél ugyancsak érvényesül a nemzetiségek érdekérvényesítő képessége. A pályázati támogatások megítélésének folyamatába a szaktárca támogatáskezelő intézménye a nemzetiségeket is bevonja. A támogatásokat előkészítő albizottságba minden országos önkormányzat delegál tagot. A kilencfős döntéshozó Támogatási Tanács munkájában azonos arányban vesz részt az Emberi Erőforrások Minisztériuma, az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége és az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottsága.

Parlamenti bizottsági munkánk során – ahogyan a jelenlegi időszakban is – nemcsak a következő évre vonatkozó költségvetési törvény országgyűlési tárgyalására és nemzetiségeink számára minél kedvezőbb kimenetelére igyekszünk felkészülni, hanem figyelemmel kísérjük a költségvetési támogatások felhasználását és hasznosulását is. A hatékony érdekképviseletnek és érdekérvényesítésnek ez is elválaszthatatlan részét képezi.

Köszönöm a figyelmüket!

Ntamtsiou-Agárdi Elektra
kiemelt szerkesztő, MTVA Nemzetiségi, Külhoni és Kiemelt Projektek Főszerkesztősége

Nemzetiségi média az elmúlt tíz évben

Magyarországon több évtizedes múltja van a nemzetiségi médiának. Hatvan éve indult a német nemzetiségi rádiózás és 2018-ban lesz negyven éve annak, hogy Pécsett megkezdődött az anyanyelvű tévéműsorok sugárzása. Ez volt a Pécsi Körzeti Stúdió német-délszláv nyelvű közös műsora. Az anyanyelven vagy két nyelven megjelentetett kiadványokat, újságokat, folyóiratokat is több évtizede vehetjük kézbe. Más-más történetről beszélhetünk tehát az írott sajtó, a televízió, a rádió – és most már az online-médiumok – tekintetében, de tény, hogy hosszú utat jártunk be a kezdetektől napjainkig.

Anyanyelv – munkatársak

A nemzetiségi közösségek, és így műsoraink is *nagy hangsúlyt fektetnek az anyanyelv ápolására*, ez tükröződik a műsorokban, ahol a televízióban az anyanyelvi riportokat magyar nyelvű feliratozással, a magyar nyelvű riportokat pedig anyanyelvi feliratozással készítjük. Ettől valójában csak a Rondó nemzetiségi magazin tér el sajátos helyzeténél fogva, hiszen hat nemzetiség (a bolgár, görög, lengyel, ukrán, ruszin és örmény) hatféle írásmódját kellene összehangolnia. Ennek megoldása még hátravan.

Ha adott esetben nem magyarul vagy a nemzetiség nyelvén készül riport, nemzetiségi szinkronnal (magyar felirattal), vagy magyar hangalámondással oldjuk meg. A rádióban a magyar nyelvű riportokat anyanyelvi hangalámondással szinkronizáljuk.

A magyar nyelvű riportok az ide vonatkozó törvényi előírásoknak megfelelően a Teletext-oldalon szintén magyar feliratozással tekinthetők meg. Amennyiben az adás tartalmaz magyar nyelvű megszólalást, a szöveget elküldjük a Teletext-feliratozó munkatársaknak legkésőbb az adás előtti napon.

Munkatársaink nemzetiségi kötődéssel és nyelvismerettel rendelkeznek, ami elengedhetetlen a közösségekkel való kommunikációhoz és a műsorkészítéshez. Egyes műsoroknál, ilyen például *a Rondó nemzetiségi magazin*, amely – mint már említettem – több nemzetiséget ölel fel, nem rendelkezünk minden területen anyanyelvi munkatárssal, ezért a munkába a nemzetiségi önkormányzatokkal és közösségekkel együttműködve, külső munkatársat vonunk be. A Nemzetiségi Rádió esetében a kis létszámú (bol-

gár, görög, lengyel, örmény, ruszin, szlovén, ukrán) nemzetiségek műsorait ugyanígy külsős anyanyelvi szerkesztők készítik.

Sajnos, azonban, meg kell jegyeznünk, hogy a nemzetiségi közösségekben – tisztelet a kivételnek – *kevés, vagy nincs az anyanyelvét és a magyart is egyaránt jól beszélő olyan fiatal, aki kedvet érez az újságíráshoz, netán kommunikációs szakon is végzett, birtokában van a modern technológiáknak*, és mint ilyen, adott esetben szóba jöhet utánpótlásként. Ez gondot jelent, hiszen ez különleges területe a médiának. El kell tehát gondolkodni azon, miként lehetne nevelésükkel biztosítani az utánpótlást. Ebben fontos szerepük van maguknak a nemzetiségeknek is, mivel nem elég csupán a nyelvtudás, fontos az is, hogy ismerjék a közösség mindennapjait, nemcsak anyaországuk történelmét, kultúráját, hanem magyarországi nemzetiségük történelmét, hagyományait is… Napi kapcsolatban kell, hogy álljanak a közösségükkel, azaz a fiatal újságíróknak is ebből a körből kell kikerülniük.

2011-ben a közmédiumok összevonása (MTV, Duna Televízió, Magyar Rádió), a szerkesztőség munkatársait újabb kihívások elé állította. Az addig két külön szakmai terület, a televízió és a rádió nemzetiségi rovatai egy szerkesztőséggé váltak.

Az összevonás egyik célja volt, hogy a munkatársak mindkét területen (tévé-rádió) *dolgozzanak*. Ez azonban *nem minden esetben ment zökkenőmentesen*, hiszen mindkét terület más-más alapokra helyezi a hangsúlyt, ami az anyagok, műsorok készítését illeti, nem beszélve egyes technikai ismeretek hiányáról, ami a rádió és televízió jellegéből adódik. Mára azonban ez némiképpen megoldódni látszik: a rádiós szerkesztők is készítenek tévés anyagokat, és a televíziósok is megtanulták a rádióműsor készítését. Ezen kívül, vannak átfedések is az egyes témákon belül, amikor ugyanazon eseményről televíziós és rádiós anyag is készül más-más hosszban, másféle szerkesztésben.

Tartalom – műsorstruktúra – időtartam

Rengeteg a hír, az esemény a nemzetiségek háza táján, így hát nem is csoda, hogy a *televízióban* a kezdetekkor még havonta egyszer jelentkező műsorok mára már hetente várják nézőiket a képernyő elé. *A műsorok az adott nemzetiség mindennapjaiba nyújtanak betekintést, bemutatva sokszínű kultúrájukat, történelmüket, híreiket, időszerű eseményeiket heti egy alkalommal (és egy ismétléssel) 26 percben, az alábbi műsorrend szerint:*

Az adások magazinjelleggel készülnek, alkalmanként azonban egy-egy hosszabb lélegzetvételű, jelentősebb produkció, portré-, dokumentumfilm is képernyőre kerül.

Korábban ezek a 26 perces filmek többnyire a 2011-ben megszűnt *Együtt* című műsorban kaptak helyet. Most ilyen jellegű külön műsora egyedül a roma közösségnek van, a *P'amende*, amely 2011-2012-ben minden pénteken 26 percben várta a nézőket, akkortól pedig kéthetente váltja a szintén roma kultúrát bemutató *Életkerék* című *(külső gyártásban készülő)* műsorunkat.

2010-2011-ben a nemzetiségi főszerkesztőség lehetőséget kapott plusz műsorok elkészítésére. Az egyik egy közéleti-kulturális magazin volt, a címe *Pillér*. Minden vasárnap délután 16 és 17 órai kezdettel jelentkezett. Stúdióbeszélgetés keretében olyan témákat taglalt, amely minden nemzetiséget érintett (oktatás, nyelv, népszámlálás, ünnepek stb.), ugyanakkor a többségi nézők számára is hasznosak és érdekesek lehettek.

Könnyedebb hangvételű, és hiánypótló volt az *Összhang* című zenei műsor, amely a Kárpát-medence zenei kultúrája bemutatására vállalkozott kezdetben napi 25, majd heti 50 percben. A műsor népszerű volt nemcsak a fiatalok, de a művészek és zenekarok körében is. 2011-ben, sajnos, ismeretlen oknál fogva mindkét műsor lekerült a képernyőről, megszűnt. A *Duna World csatorna* az elmúlt két évben vasárnaponként a déli órákban az *Összhang* több epizódját is sorozatban ismételte. A *P'amende* adásait is több alkalommal ismétlik jelenleg is.

Ami a *rádió*t illeti a tartalmat tekintve hasonlóak a prioritások, mint a televízióban. Úgy a naponta, mint a hetente sugárzott adásokban fontos szerepet játszanak a közösség friss hírei, eseményei, szerepelnek tematikus műsorok, illetve műsorsorozatok, műsorblokkok, amelyek az adott nemzetiség kiemelkedő alkotóival, alkotásaikkal, mesevilágával, népköltészetével, népzenéjével foglalkoznak, és kiemelt jelentősége van az anyaország híreinek, kulturális eseményeinek is. Ezt segíti az anyaországi médiumokkal való jó szakmai együttműködés is.

Hétfő	**Kedd**	**Szerda**
Roma magazin Domovina (szlovák)	Sprski Ekran (szerb) Unser Bildschirm (német)	Hrvatska kronika (horvát) Ecranul Nostru (román)
Csütörtök (kétheti váltásban) Rondó ('52) – (bolgár, görög, lengyel, örmény, ruszin, ukrán) Slovenski Utriniki (szlovén) + Kvartett (a V4 közszolgálati televízióinak magazin-műsora) Rondó ('26) + Alpok-Adria (bajor, horvát, szlovén, olasz és a magyar televízió műsora) Slovenski Utrinki + Kvartett Rondó ('52)		
Péntek (kétheti váltásban) P'amende / Életkerék		

A tartalmakat illetően fontos megjegyezni, hogy a közmédiában végbement változásokkal, a tematikus csatornák létrejöttével a nemzetiségi tartalmak is tágabb teret nyertek, hiszen az alkalmi és híresemények s mindazon történések, amelyek adott esetben nem férnek bele, vagy csak nagy késéssel a mi műsorainkba, most már helyet kapnak más csatornákon is (M1, M5, Rádió stb.).

Sok minden változott, a megfelelő és időben történő tájékoztatás azonban változatlan fontosságú a nemzetiségek számára.

Adásidőpont – promo – marketing

Mindez szép és jó, de mikor és hol láthatjuk, hallhatjuk a nemzetiségi műsorokat:

A TELEVÍZIÓBAN a nemzetiségi adásokat korábban *a déli műsorsávban* sugározta *az MTV* 1-es csatornája, az ismétléseket pedig az MTV 2 adta a kora reggeli órákban. *Az MTVA létrejöttével*, azaz a közmédiumok összevonásakor, az ismétlések átkerültek a Duna Televízióra, ahol 2011-ben az adást követő napon egy kedvezőbb időpontban, délelőtt 11 órakor kerültek adásba, 2012-től viszont átkerültek kora reggeli, 06.30-as kezdésre.

Jelenleg az adások a reggeli műsorsávban, 7-8 óra közötti kezdéssel kapnak helyet a Duna TV-n. Az ismétléseket a Duna World csatornán tekinthetik meg a nézők a kora délutáni órákban (15-16 óra között).

A RÁDIÓBAN a *horvát, német, román, szerb és szlovák nemzetiségeknek napi 2 órás élő, a bolgár, görög, lengyel, örmény, ruszin, szlovén és ukrán nemzetiségek részére heti 30 perces rögzített anyanyelvű műsor készül.*

A roma nemzetiség számára heti 5 alkalommal, hétfőtől-péntekig 60 perces műsort sugárzunk *Három szólamra* címmel. A 2008-as év egyik legkedvezőbb fejleménye, hogy napi fél óráról egy órára bővült a roma műsorok adásideje, és ezen belül heti két-két alkalommal félórás lovári, illetve beás, vagyis cigány anyanyelvű műsorral jelentkezik a magyar nyelvű roma műsorok mellett. A lovári és beás nyelvű műsorok egyik kinyilvánított célja a nyelvvesztés megállítása, az anyanyelv és az ahhoz fűződő különleges kultúra megmentése, az önazonosság megtartásának elősegítése.

A roma nemzetiség további két műsora:

– *Jelenlét – roma közéleti magazin* (Kossuth Rádió) minden szombaton 24 percben

– *Jelenlét – roma kulturális magazin* (Kossuth Rádió) minden vasárnap 24 percben

Heti rendszerességgel, vasárnap jelentkezik 55 perces magyar nyelvű műsormagazinunk, az *Egy hazában* (Nemzetiségi Rádió + Kossuth Rádió), a szintén vasárnap hallható *Gyöngyszemek* című műsor heti 5 percben pedig a nemzetiségek irodalmából válogat. A *Nemzetiségek ünnepei* a jeles évfordulók függvényében jelentkezik pénteki adásnapokon, a *Nemzetiségeink zenéje* pedig naponta más-más nemzetiség zenei kultúráját mutatja be.

A modern technikának köszönhetően minden műsor visszanézhető és visszahallgatható 60 napig a *www.mediaklikk.hu* weboldalon, azt követően pedig a Nemzeti Audiovizuális Archívum honlapján, közismertebb nevén a Nava weboldalán (*www.nava.hu*).

Amit fontos kiemelni: rádióműsoraink élőben is hallgathatók a neten.

A *www.mediaklikk.hu* internetes oldalon minden műsorunknak saját oldala van, amelyen a munkatársak által megküldött tájékoztatók olvashatók, láthatók. Itt olvasható az egyes adások rövid tartalma, valamint 60 napos időhatárig az adások videófelvétele is. A közösségi oldalak elterjedésével, mint pl. a facebook, mi is úgy láttuk jónak, ha nem hagyjuk ki ezt a lehetőséget. Két évvel ezelőtt, amikor a Közmédia csatornáin első alkalommal került adásrendbe a Nemzetiségi Kultúrák Napja című huszonnégyórás műsorfolyam, akkor indítottuk el *Színes Magyarország facebook-oldalunk*at (facebook.com/Színes-Magyarország-1391780581146600/?ref=aymt_homepage_panel). Ezen tesszük közzé műsorajánló videóinkat, beharangozó cikkeinket, de a nemzetiségek eseményei, hírei is helyet kapnak.

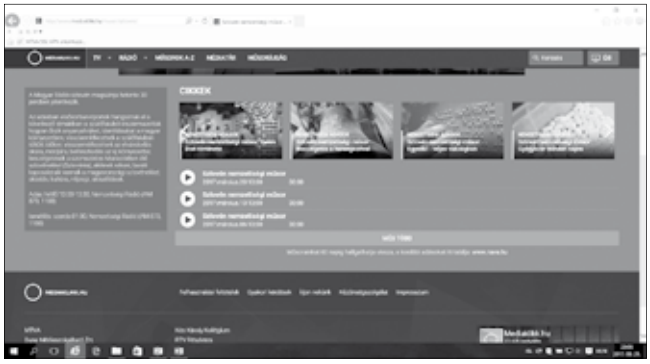

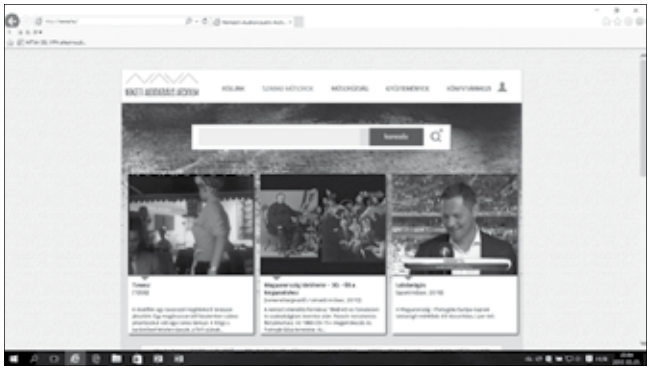

Mint minden területen, a mi esetünkben is fontos szerepe van annak, hogy a régi elvek mentén miként tud megújulni egy-egy műsor. A nemzetiségi műsorok esetében a régi egyedi főcímek helyett kaptunk egy közös, úgymond egységes arculatot, amely képi világában csekély eltérést mutat, a főcímzene pedig minden nemzetiségnek saját választása, esetenként kimondottan erre a célra íródott.

A külsőn túl azonban műsoraink tartalmilag is megújultak. Ma már szinten minden adásban van *headline*, ami a műsor elején felvezeti, mit is láthatnak a következő félórában a nézők. Olyan témák is bekerülnek a műsorokba, amelyek más nemzetiséget, és a magyarokat is érdekelheti, hiszen az olyan események mellett, amelyek majdhogynem kizárólag csak az adott nemzetiség számára érdekesek, azok a témák, portrék és tudósítások is fontosak, amelyek révén a magyarok valóban megismerhetik az adott népcsoport színes kultúráját, történelmét.

Ha megkérdezzük azokat a magyarokat, akik nézik műsorainkat, miért teszik, a válasz: *„sok érdekességet tudok meg belőle, amiről eddig fogalmam sem volt"*. Ugyanígy vannak ezzel a nem nemzetiségi munkatársaink is, akik közül többen szinte már nemzetiségivé váltak a hosszú évek munkája során.

A nemzetiségi média *sokszínű, részleteiben is kerek világ*, ahol a fontos dolgok a részletekben rejlenek, amelyek egyenként is képesek az önálló életre. Tizenhárom különböző, de ugyanakkor sokban hasonló közösség életét, kultúráját igyekszünk megismertetni a nézőkkel.

A *Különbség és hasonlóság* – ismét részletek, amelyek azonban nagyon fontosak ahhoz, hogy túllépjünk az egyes nemzetiségekről alkotott képeken. Ebben nagy szerepük van a nemzetiségi munkatársaknak is, hiszen ők közelről ismerik azt a közösséget, amelynek mindennapjait szeretnénk nézőkhöz és hallgatókhoz közelebb hozni. Mi, akik kettős kultúrában nőttünk fel, sok mindent látunk másképp, de pont ez az, ami színesebbé teszi a munkánkat.

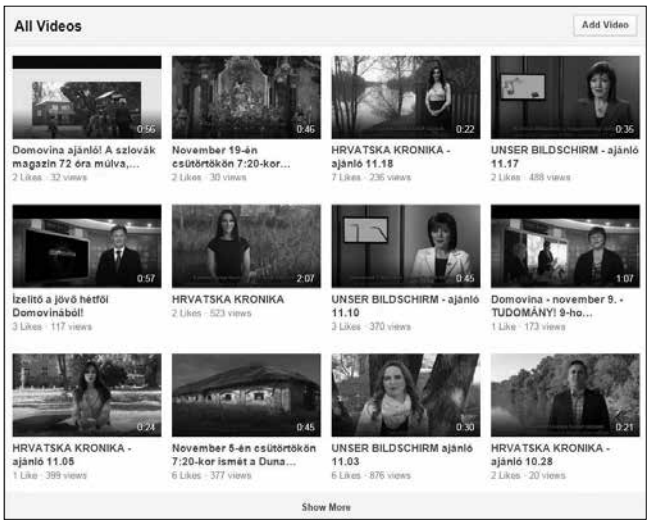

Beszélgetések a szünetben

Szellemi, kulturális kincsek a könyvtári dokumentumok és szolgáltatások tükrében

Pancsosz Alexandra
OIK Gyűjteményi és Nemzetiségi Főosztály, főosztályvezető

A nemzetiségi dokumentumellátás

Történeti áttekintés

A jogi háttér

Magyarország nemzetiségpolitikájának alapvetései szorosan kapcsolódnak nemzetközi, elsősorban az Európa Tanács által kidolgozott kisebbségvédelmi eszközökhöz. Szeretnék néhány ajánlást kiemelni, melyek kötelezettséget rónak Magyarországra is.

1. A *Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája* (más néven Nyelvi Karta), ami 1992-ben jelent meg, s melyhez Magyarország az elsők között csatlakozott. A karta feladatként jelöli meg a regionális vagy kisebbségi nyelvek támogatását, és 12. cikkelyében a kulturális tevékenységről azt írja, hogy bátorítani kell az önkifejezést. Itt van szó egyébként a könyvtárakról is. Minden olyan intézményt támogatni kell tehát, amely a kisebbségek anyanyelvi dokumentumait gyűjti és a nagyközönség számára hozzáférhetővé teszi. Háromévenként egy bizottság vizsgálja, hogyan teszünk eleget a vállalásoknak.
2. A másik fontos jogi háttér az *Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezménye*. Ezt 1995-ben fogadták el, s esetében ötéves a végrehajtás-ellenőrzési szakasz.
3. Az IFLA (Könyvtárosegyesületek Nemzetközi Szövetsége – *a szerk.*) kiadott egy dokumentumot *„Multikulturális közösségek: irányelvek a könyvtári szolgáltatásokhoz"* címmel, melyben arra figyelmeztetett, hogy a nemzetiségeknek nyújtott könyvtári szolgáltatásokra alapszolgáltatásként kell tekinteni.

A magyar jogi háttér

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló *1997. évi CXL. törvény* több helyen is említi a nemzetiségeket. Eszerint a nemzetiségi kulturális hagyományok megőrzése a társadalom közös érdeke. A nyilvános könyvtárak feladataikat a nemzetiségi lakosság javára is végzik. Könyvtári ellátásukról a megyei könyvtárak és Budapest területén a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) gondoskodnak. A törvény 3. sz. mellékletében az Országos Idegennyelvű Könyvtár (OIK), mint országos szakkönyvtár van nevesítve. Az OIK többek között a nemzetiségi kérdéskör országos szakkönyvtára. Feladatunk a nemzetiségi dokumentumellátás összehangolása.

Fontos megemlíteni egy másik jogszabályt, a *2011. évi CLXXIX. törvény*t is, mely a nemzetiségek jogairól szól. A jogszabályba belekerült a nemzetiségek könyvtári ellátása is. A törvény 41.§-a rögzíti, hogy e feladatot mely intézmények végzik (megyei könyvtárak, a FSZEK és az OIK).

A hazai nemzetiségek

A 2011. évi népszámlálás során a hazai nemzetiségekről rögzített adatokat a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) Nemzetiségi adatok című kiadványa tartalmazza, ami 2014 elejétől a KSH honlapján is elérhető. Eszerint Magyarország lakosságának 6%-a vallotta magát valamelyik nemzetiséghez tartozónak.

Nemzetiségi könyvtárak

Néhány szót szeretnék szólni az egyes nemzetiségeknél működő könyvtárakról. Munkatársaimmal igyekeztünk feltérképezni a jelenlegi helyzetet, hogy hol, s milyen módon működnek nemzetiségi könyvtárak. Ezek kapcsán elsősorban az a gond, hogy többségük nem felel meg a nyilvános könyvtár kritériumainak.

Bolgárok

A *Bolgár Kulturális, Dokumentációs és Információs Központ* anyanyelvi könyvtárat működtet. Intézményvezető *Ivanova* Teodóra. A Bolgár Központ 2011-ben kezdte meg tevékenységét, jelenleg az összegyűjtött anyagok feldolgozása és rendszerezése folyik. A könyvtár iránt úgy a magyarországi bolgárok, mint a bolgár nyelvet tanulók érdeklődnek.

Görögök

A *Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata könyvtára* éppen most van megújulóban. Néhány ezernyi kötete van. Az utóbbi években a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata, a Fővárosi Görög Önkormányzat és a Magyarországi Görögök Kulturális Egyesülete nagyszabású digitalizálást folytatnak, melyben az OIK az egyik fő partnerük.

Horvátok

Az *Országos Horvát Önkormányzat könyvtára* mellett a *Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnáziumban* is működik könyvtár.

Lengyelek

Az Országos Lengyel Önkormányzat nem tart fenn könyvtárat.

A *Lengyel Intézet könyvtára* hetente egyszer tart nyitva, állományának jelentős része, kb. 5500 kötet az internetes katalógusban is kereshető. Rendszeresen van lehetőség új könyvek beszerzésére, főleg ezek iránt nagy az érdeklődés. Könyvtárosuk egyben az OIK munkatársa, *Békey* Mária.

A *Lengyel Nagykövetség mellett működő iskola könyvtára* kb. 8000 kötetből áll és az iskola tanulói, tanárai, illetve a szülők használhatják.

Németek

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata létrehozta a Magyarországi Német Kulturális és Információs Központot. A *Magyarországi Németek Könyvtára* ennek keretein belül működik. A könyvtár 2001 áprilisa óta várja olvasóit a Magyarországi Németek Házában, s 2005. január 1. óta tartozik a Magyarországi Német Kulturális és Információs Központ és Könyvtárhoz. Állományát tekintve, a maga közel 8000-es nagyságrendű gyűjteményével az egyik legnagyobb nemzetiségi könyvtár. Elsősorban kutatók, családfakutatók, diákok használják a szolgáltatásaikat. A könyvtár vezetője *Ambach* Mónika.

Örmények

Információink szerint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és az Országos Örmény Önkormányzat egyaránt rendelkezik könyvtárral, amelyek azonban nem nyilvánosak.

Romák

Az Országos Cigány Önkormányzat 2005-ben hozta létre az *Országos Roma Könyvtár, Levél- és Dokumentumtár*at. Feladatuknak tekintik, hogy a cigányságot érintő nyomtatott és digitális formában megjelenő dokumentumokat összegyűjtsék.

Románok

A *Magyarországi Románok Országos Önkormányzata Dokumentációs és Információs Központj*át 2004-ben a Magyarországi Románok Országos Önkormányzata alapította. Székhelye Gyulán található, ahol a magyarországi románság országos intézményei is működnek. Igazgatója *Vetróné Negreu* Mariana.

A Budapesti Román Önkormányzat saját könyvtárának beindítása folyamatban van.

Ruszinok

Az Országos Ruszin Önkormányzat a *Magyarországi Ruszinok Könyvtára* fenntartója. A könyvtár vezetője: *Polánszkiné Nádas* Ildikó.

Elektronikus katalógusuk van, a KözTéka. Adatbázisukban jelenleg állományuk közel fele megtalálható, a feldolgozás folyamatos. A könyvtárat a ruszin közösség tagjai és más érdeklődők is használják.

Szerbek

A *Szerb Országos Önkormányzat Könyvtár*át a Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ működteti. Közel 6000 kötetnyi állománnyal rendelkeznek. Könyvtárosuk, egyben kollégánőnk is, *Gálity* Tijána.

A *Budai Szerb Ortodox Egyházmegye szentendrei gyűjteménye* igazán értékes, kb. 35 ezer kötetet tartalmaz, közte püspökök és kolostorok állományát is.

A Nikola Tesla Szerb Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium szintén rendelkezik könyvtárral, gyűjteményük 2-3000 kötetes.

Szlovákok

A *Szlovák Dokumentációs Központ* az Országos Szlovák Önkormányzat (OSZÖ) intézménye. Igazgatója *Szabados* Anna.

Honlapjuk, elérhetőségük, elektronikus katalógusuk is van, TextLib integrált könyvtári rendszert használnak. Állományuk nagysága közel 5000 könyvtári egység. A társintézményekkel együttműködve kezelik az OSZÖ által kiadott dokumentumokat. Szervezik a magyarországi szlovákok audiovizuális anyagainak digitalizálását. Hivatalosan hetente egyszer tartanak nyitva, de telefonos egyeztetés után szolgáltatásaikat más időpontban is igénybe vehetik. A közmunka programnak köszönhetően minden nap van dolgozó a központban, s igyekeznek a használók igényeihez igazodni.

Szlovének

Az Országos Szlovén Önkormányzat nem tart fenn könyvtárat. Iskolai szinten vannak könyvtáraik. Pl. a felsőszölnöki *Kossics József Kétnyelvű Általános Iskola könyvtára*, az *Apátistvánfalvi Kéttannyelvű*

Általános Iskola és Óvoda könyvtára, a szentgotthárdi *Móra Ferenc Városi Könyvtár és Múzeum könyvtára*. Érdemes megemlíteni, mint jó gyakorlatot, a határmenti mozgókönyvtárak rendszerét is.

Ukránok

Az Ukrán Országos Önkormányzat és a Magyarországi Ukrán Kulturális Egyesület közös szervezésének eredményeként az Ukrán Kulturális és Dokumentációs Központban működik a *Markian Saskevics Könyvtár*. A könyvtár vezetője: Ljudmila *Burij*. A könyvtárat sokan látogatják, mind az ukrán közösség tagjai, mind egyéb ukrán nyelv és kultúra iránt érdeklődők. Az állomány mintegy 4600 kötetből áll.

Elég vegyes képet mutatnak tehát az egyes nemzetiségek. Van, ahol a könyvtár aktív tevékenységet folytat, s van, ahol a tényleges működés kevésbé jellemző. A nemzetiségi könyvárak használata az egyik módja annak, hogy a hazai nemzetiségek dokumentumokhoz jussanak, a másik az állami ellátórendszeren keresztül valósul meg, melynek történetét szeretném most bemutatni.

A nemzetiségi dokumentumellátás

Könyvtárunkban, az Országos Idegennyelvű Könyvtárban szakreferensi rendszer működik, úgy a világnyelveknek, mint a nemzetiségi nyelveknek külön szakreferensük van. Ők azok, akik az adott gyűjteményrészt gondozzák, szervezik a beszerzést, figyelik a könyvpiacot és az irodalommal kapcsolatos eseményeket.

A nemzetiségekhez fűződő könyvtári munkát végző szakreferensek nagy része az adott nemzetiségi közösség tagja, de mindenképpen jól ismeri az általa képviselt nemzetiség nyelvét és kultúráját.

A kezdetek

A magyarországi nemzetiségek állami szintű könyvtári ellátása az 1970-es években kezdődött. Az MSZMP Központi Bizottsága Társadalomtudományi Intézete a 60-as évek második felében vitát indított a magyarországi nemzetiségekről, s azok szerepéről. 1968-ban megszületett a párthatározat, mely alapján 1969-1970-ben az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központja felmérést végzett a hazai nemzetiségek helyzetéről. Ez alapján került sor 1972-ben a Művelődési Minisztérium által megfogalmazott *„Irányelvek a nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásának továbbfejlesztésére"* című dokumentum kiadására.

A minisztérium 1973 januárjában határozatot hozott a nemzetiségi közművelődés továbbfejlesztésének feladatairól. Előírták, hogy a megyei, illetve esetenként városi könyvtárak keretében olyan hálózati bázisok épüljenek ki, amelyek egy-egy megyében felelősek a nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásának megszervezéséért. Így épült ki a 16 báziskönyvtárból és 450 könyvtári egységből álló hálózat.

Az Állami Gorkij Könyvtár szerepe az 1970-es években

Az Állami Gorkij Könyvtár (ÁGK) már az 1970-es évek elején gyűjtötte a szomszéd országok irodalmi anyagát, mellyel alapot teremtett a későbbi nemzetiségi gyűjteménynek. 1973-ban a könyvtár tevékenységi köre új feladatokkal bővült: egyrészt az állománygyarapítást illetően állandó módszertani segítségnyújtást kellett biztosítania a magyarországi nemzetiségek báziskönyvtárainak, másrészt meg kellett teremtenie a nemzetiségek írásbeli dokumentumainak központi katalogizálását.

1978-ban az Állami Gorkij Könyvtár a nemzetiségi alapkönyvtárak szakmai segítésére vonatkozóan hivatalosan megkapta a koordinációs központ szerepkört is. A nemzetiségi dokumentumok beszerzése kapcsán előzetesen tájékozódni kellett a megjelenésekről, ami az akkori internet nélküli világban nagy szervezést igényelt. A koordinációs központként kijelölt ÁGK megpróbált feladatának megfelelni és előzetes piackutatást végezni a nemzetiségek anyaországaiban fellelhető irodalom beszerzése érdekében. A kiadói könyvjegyzékek sokszor esetlegesen, illetve késve érkeztek, ezért a könyvtár vezetése engedélyezte a nemzetiségi referensek számára, hogy tájékozódás és kapcsolattartás céljából bizonyos időközönként kiutazzanak az adott országba.

A nemzetiségi báziskönyvtárak részére történő könyvbeszerzés a Könyvellátó Vállalat közreműködésével történt. Az ÁGK címjegyzékeket állított össze a nemzetiségi nyelvekből. Ebben az időben természetesen csak a „makronemzetiségek" és azok nyelvei jöttek számba, azaz csak a német, a szlovák, a román, és a délszláv nyelvek.

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ (KMK) által 1975-ben elindított „Új Könyvek – Nemzetiségek Anyanyelvi Irodalma" című állománygyarapítási tanácsadó kiadvány szerkesztése 1979-től került hivatalosan az Állami Gorkij Könyvtár kezébe. Ettől az évtől új címmel, Nemzetiségi Új könyvek (NÚK) néven jelent meg a kiadvány. A NÚK kiadásával kapcsolatban kétoldalú megállapodás született a Könyvértékesítő Vállalat és az ÁGK közt. Ennek alapján kimondták, hogy az ÁGK támogatást nyújt a Könyvértékesítő Vállalatnak a nemzetiségi területek anyanyelvű irodalmának kiválasztásához a szomszédos „szocialista" országok könyvterméseiből, cím szerinti jegyzéket ad a Könyvtárellátónak a behozatalra ajánlott könyvekről és javasolt példányszámukról.

Az ÁGK a beszerzendő művekkel kapcsolatban beszerzési tervezetet készített elő, melyet véleményezésre megküldtek a nemzetiségi alapkönyvtárak vezetőinek. A NÚK – nyelvek szerint – négy sorozatban, évi 16 számban jelent meg. A NÚK közölte az ismertetett kiadványok Magyar Nemzeti Bibliográfi-

ával egyező címleírását, egyetemes tizedes osztályozó (ETO) számait, a tárgyszavakat, a mű szöveges ismertetését és a könyvtári beszerzésre vonatkozó minősítő jeleket az ajánlást illetően. Az egy-egy lapszámba felvehető művek száma a külföldről beérkezett nemzetiségi könyvanyagtól függött.

Az 1980-as évek

A NÚK füzetei mellett megjelentek a nemzetiségi kiadványokat népszerűsítő plakátok, szóróanyagok. A nemzetiségi könyvellátás rendszerét az egyszerűség, célszerűség és a könnyen kivitelezhető megoldások jellemezték. Nem volt széles látókörű, és nagyvonalú szerzeményezési politikát sem tett lehetővé, de arra föltétlenül alkalmas volt, hogy keretében viszonylag olcsón és országosan egységes elvek szerint, elfogadható mennyiségű könyvállományt alakíthassanak ki.

A könyvellátás nehézkes voltára többször panaszkodtak az érintett báziskönyvtárak, főként a megyei könyvtárak. Szerettek volna a NÚK-ban ajánlott műveken kívül mást, illetve más információhordozón megjelent dokumentumot is vásárolni, akár folyóiratot is, amire a központi, állami keretből nem volt lehetőség. Az ÁGK elismerte, hogy jogos a panasz, hiszen egyrészt a központi keret kizárólag a Népköztársaság úti, nemzetiségei könyvek forgalmazását felvállaló könyvesboltban volt felhasználható, másrészt a NÚK-ban ismertetett könyvek csak korlátozott példányszámban voltak kaphatók. Előzetesen igen magas példányszámban rendeltek, a könyvek azonban gyakran jóval kisebb példányszámban érkeztek be. A rendelések a kiadók igen sematikus ismertetése alapján történtek, amik sok esetben nem adtak elég tájékoztatást. Az igényléstől a tényleges behozatalig nagyon hosszú idő telt el, aminek következtében tervezhető könyvellátásról nem beszélhetünk. Ezt próbálta áthidalni a kiküldött munkatárssal való vásároltatás, ami 1981-ig működött. A KÉV Bulcsú utcai könyvesboltja csak az összes könyvtár megrendelése után kezdte meg a szállítást, ami szintén probléma volt.

A Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat 1983-ban a nemzetiségi könyvek tekintetében bizományosi rendszer kiépítésével próbálkozott. A bizományosokat a nemzetiségi szövetségek ajánlásai alapján jelölték ki. A rendszer a németeknél jól, a délszlávoknál közepesen, a szlovák és román nemzetiség esetén gyengén működött. 1984-ben *Fekete* Olga, a Művelődési Minisztérium Nemzetiségi Önálló Osztályának munkatársa készített egy anyagot az akkori nemzetiségi könyvellátás helyzetéről. Tanulmányában kiemelte, hogy a központi támogatás önmagában nem elégséges az alapkönyvtárak tervezhető ellátására. Eredetileg, kb. 1971-ig, a központi keretösszeg elég volt a feladatra, de utána a helyi tanácsok többségében nem építették be költségvetésükbe a nemzetiségi könyvtári támogatást. Ezért a kettős támogatás bevezetését javasolta.

A rendszer legnagyobb hiányossága az volt, hogy megmaradt az ajánlás szintjén, a finanszírozást illetően nem történt törvényi szabályozás, a csökkenő központi források pedig nem tették lehetővé az elégséges ellátást.

Az 1990-es évek

1990-ben az Állami Gorkij Könyvtár jogutódja az Országos Idegennyelvű Könyvtár lett. A nemzetiségek anyanyelvű irodalommal való ellátását az 1991. évi, a helyi önkormányzatok egyes feladatait és hatásköreit szabályozó törvény fogalmazta meg először. Mind a hazai, mind a külföldi könyvárak jelentős emelkedést mutattak ebben az időben, ami egyre kisebb példányszámú beszerzést tett csak lehetővé. Az internet térhódításával és az OIK nemzetiségi adatbázisának, valamint a NELLA (Nemzetiségi Könyvellátó) moduljának megjelenésével az ajánlófüzetek megjelentetését megszüntették.

A rendszerváltás és a 2000-es évek

A nemzetiségi könyvellátást érintő szándékolt változásokról az érintett felek 1999. december 18-án egyeztetést tartottak az Országos Idegennyelvű Könyvtárban. Az országos kisebbségi önkormányzatok képviselői, a megyei könyvtárak vezetői, a FSZEK főigazgatója és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának (NKÖM) munkatársai vettek ezen részt. Az egyeztetés kapcsán egy munkacsoportot bíztak meg, hogy adjon megoldási javaslatokat a nemzetiségi könyvellátás megreformálására. A tervezet gyorsan, 2000. január 6-ára elkészült, s benyújtották a NKÖM Könyvtári Osztályának. A tervezet kiemelte a központi finanszírozás hiányát, mint alapvető tényezőt és összesen 30 millió forintban határozza meg a szükséges forrást. Ezt több szervezet bevonásával javasolta előteremteni: a NKÖM Közgyűjteményi Főosztálya, a Nemzeti és Etnikai Ügyek Főosztálya, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal (NEKH), az országos kisebbségi önkormányzatok, az érintett alapítványok együttes részvételét szorgalmazta a költségek viselésében.

A kisebbségi önkormányzatokkal 2000. július 12-én, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatalban került sor megbeszélésre, melyen mind a tizenhárom kisebbség országos önkormányzata elnökei, alelnökei részt vettek, és kifejtették a véleményüket. Az önkormányzatok pár nappal ezt megelőzően egyeztettek egymással és azt a közös álláspontot képviselték a NEKH-el szemben, hogy saját, önálló könyvtárakat szeretnének. Némelyek hajlottak a kettős rendszer felállítására (saját könyvtár és az állami rendszer) – például a románok, ukránok –, a szerbek a választás lehetőségét szerették volna, a görögök, horvátok, bolgárok a „csak saját könyvtár" elve mellett álltak ki.

A minisztérium 2000-re 5 millió forintot különített el a kisebbségek könyvtári dokumentumel-

látásának központi támogatására, ami azóta sem változott lényegesen, pedig ez az összeg már akkor sem volt elegendő a feladat elfogadható szintű megoldására.

A cigány dokumentumok vásárlására fordítható keretösszeg sem nőtt, maradt az évi 10 ezer forint/könyvtárnyi összeg. A megyei könyvtáraknak saját kereteiken belül természetesen tízezer forinton felül is van lehetőségük roma könyvek vásárlására.

A nemzetiségi könyvellátásra 2006-tól több alkalommal sem kaptak az érintett könyvtárak központi keretet: ilyen volt a 2006. és a 2007., valamint a 2010., s részben a 2011. év. A 2012-ben újraindult a központi dokumentumellátás.

Jelenleg a tizenkilenc megyei könyvtár és a FSZEK részére mind a tizenhárom nemzetiségi nyelvterületről készül ajánlójegyzék. Most hatmillió forint a keretösszeg, ami nagyságrendileg a 2000-es évek elejétől fogva változatlan és erre az országos körű szakfeladatra igen kevés.

Összegzés

A nemzetiségi könyvtári dokumentumellátás többször módosított koncepciók, törvények, rendeletek mentén alig negyvenéves múltra tekinthet vissza. Az évek során törvények, intézkedések, javaslatok, ajánlások sora született annak érdekében, hogy a nemzetiségi könyvellátás rendszere kiépüljön és működjön. A könyvtári rendszer érintett területein – a megyei könyvtárakban, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban és az Országos Idegennyelvű Könyvtárban – számos szakember dolgozott és dolgozik ma is azon, hogy a folyamatos fejlesztést igénylő nemzetiségi dokumentumellátás működőképes és hatékony legyen.

Miszler Tamás
igazgató, Csorba Győző Megyei Könyvtár, Pécs

Németek Baranyában – német dokumentumok a könyvtárban

Baranyába, az úgynevezett *Schwäbische Türkei* területére a törökök kiűzése után érkeztek jelentős számban német betelepülők. Elsősorban *Hessen* és *Fulda* környékéről jöttek, így az itt élők valójában nem is „svábok". A Schwäbische Türkei területe a mai *Baranya, Tolna* és részben *Somogy* megye keleti felét jelentik. Baranya központjában, Pécsett a németek jelenléte a középkorra vezethető vissza. A város német lakosságának története eltér a megye falvaiban élőkétől, Pécs ugyanis püspökségi székhely lévén már a korai időkben is gazdasági központ volt. 1330-tól vannak források módos német polgárok betelepüléséről, Béccsel való kereskedelmi kapcsolatokról. 1686. október 21-én *Badeni* Lajos őrgróf és *Scheffenberg* tábornok foglalta vissza a várost a törököktől, s ettől kezdve kis csoportokban, illetve családostul érkeztek a németek. Földműveléssel, szőlőműveléssel foglalkoztak, de sok volt köztük a kézműves, iparos is. A török uralom alatti Pécs német lakosságáról nincsenek adataink. 1746-ban az udvari kamara által irányított helyőrségi városban 663 család élt. A magyar, horvát és szerb famíliák mellett 86 német családot is összeírtak. 1788-ban, amikor *II. József* felmérette a városi tisztségviselők nyelvtudását, 26 főből 14 beszélt németül, s a többség a városban honos mind a négy nyelvet beszélte. A XIX. század második felében, miután az Első Dunai Gőzhajózási Társaság megnyitotta a szénbányáit, újabb német betelepedési hullám indult meg. A szakmunkások Cseh- és Morvaországból, valamint Ausztriából jöttek. A bányatelepek iskoláiban német könyvekből oktattak. Pécs mai belvárosának kialakulásában a német polgárság és iparosok – mint például *Piacsek* József és *Schlauch* Imre építészmesterek – jelentős szerepet játszottak. Baranya megyében 1920-ban a német nemzetiségű lakosság 84%-a a 113 német többségű faluban élt.

A II. világháború utáni kitelepítés során a nagyjából 470 ezer főnyire becsült magyarországi német lakosságból mintegy 210-220 ezer főt űztek el (Vertreibung) a hazájukból. Ha ezekből az arányokból indulunk ki és szemügyre vesszük az 1949-es év baranyai adatait, akkor látszik, hogy a helyi németek közül sokan már nem vállalták a származásukat. Nemzetiségüket még kevesebben merték bediktálni, mint az anyanyelvüket. Tolnában a nemzetiségi lakosság az anyanyelvükhöz kötődőknek hivatalosan csak 10,4%-át érte el, Baranyában pedig az 5,7%-os

A konferencia előadás elkészítésében és a cikk megírásában jelentősen közreműködött Lászlóné Bauer Nóra kolléganőm, akinek ezúton is köszönet jár.

	A megye teljes lakossága (fő)	Németek anyanyelv alapján (fő)	Németek nemzetiség alapján (fő)
1941	350 252	97 545	69 287
1949	354 897	5 446	312
1960	392 666	17 271	1 621
1970	417 044	14 386	-
1980	428 789	11 756	3 367
1990	411 518	14 055	10 524

Németek Baranya megyében

Forrás: sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/nemetek/honfoglalas_kiuzetes_megmaradas

arány még ennél is kisebb volt. Az önbevalláson alapuló cenzusok természetesen sohasem objektívek (a nemzetiséget ért trauma közvetlen közelségében pedig különösen nem lehetett annak tekinteni). A későbbi évtizedek adataiból jól kitűnik, hogy egyre többen vállalták nemzetiségüket és anyanyelvüket, a helyzet javuló tendenciát mutat.

A rendszerváltás után alakultak először nemzetiségi önkormányzatok. A *Baranyai Német Önkormányzatok Szövetsége* (a BNÖSZ) 1995-ben jött létre a Magyarországi Németek Szövetsége Baranyai Szervezetének utódjaként. A települési önkormányzatok alapították és alkotják. Jelenleg minden német lakosságú megyében működik hasonló szervezet, de a kezdeményezés alapvetően innen indult. Az ernyőszervezetnek Baranya és Somogy megyéből jelenleg 108 német önkormányzat a tagja. A Szövetség a magyarországi németség teljes körű érdekképviseletét látja el Délnyugat-Magyarországon, s feladatának tekinti nagyobb kulturális rendezvények szervezését és támogatását is.

	Baranyában	**Ebből Pécsett**
Óvoda	60	2
Általános iskola	60	4
Középiskola	6	3

Német nemzetiségi köznevelési intézmények

Baranya megyében jelenleg összesen hatvan nemzetiségi óvoda, hatvan nemzetiségi általános iskola és hat középiskola működik (az utóbbiak Bólyon, Komlón, Mohácson és Pécsett). A megyeszékhely adott otthont az első nemzetiségi felsőoktatási programnak is a Pécsi Tanárképző Főiskolán, a Janus Pannonius Tudományegyetemen, majd a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. *Dr. Vargha* Károly nevéhez fűződik a felső tagozatosok nemzetiségi német oktatásának kidolgozása a Pécsi Tanárképző Főiskolán. A német nemzetiségi felsőoktatás jelentős alakjai a Pécsi Tudományegyetemen *Wild* Katalin professzor emerita, valamint *Gerner* Zsuzsa, a Germanisztikai Intézet jelenlegi vezetője, aki jelenleg egyben a Németországi Szövetségi Köztársaság pécsi konzulja is. A Pécsi Tudományegyetem 3800 külföldi diákja közül ez idő szerint több mint 900 német anyanyelvű, főleg az Általános Orvostudományi Kar hallgatója.

A megyében jelentős a német hagyományőrzés, a közösségi élet. A háború után Kelet-Európában először, 1985-ben, Pécsett alakult nemzetiségi civil szervezet: a *Nikolaus Lenau Közművelődési Egyesület,* amelyet csak 1989-ben lehetett hivatalosan bejegyezni. A Lenau-házként ismert intézményben a német nemzetiségi kultúrához kötődő jelentős rendezvényeket szerveznek. Viszonylag számottevő, 6000 kötetes könyvtára a magyarországi német kultúra témakörében gyűjti az irodalmat.

Összesen 167, németséggel foglalkozó civil szervezet működik a megyében, nagyrészt kulturális területen (hagyományőrző, ének- és tánccsoportok, iskolai alapítványok). Országosan ismert a *geresdlaki gőzgombóc (Hévenknédli) fesztivál*. Jelentős esemény a *bólyi* – alapvetően a katolikus németek körében ismert – *Emmausz járás*. Húsvéthétfő délelőttjén jó idő esetén a bólyi pincefalu mellett elterülő Kálvária-dombon szabadtéri szentmisével kezdődik a rendezvény. Az ünneplés a kora délutáni órákban a pincesoron folytatódik, amikor az évszázados hagyomány szerint a családok rokonaikkal és vendégeikkel a települést övező pincefaluba vonulnak. A helyi és környékbeli pincegazdák nyitott ajtókkal és a táj jellegzetes boraival várják rokonaikat, ismerőseiket. A családi présházak mellett vendéglátóegységként működő pincészetek is fogadják a Bólyhoz rokoni, illetve baráti szálakkal nem kötődő érdeklődőket. 2017-ben *Feked*en nyolcadik alkalommal hirdették meg a *Stifolder fesztivál*t, ami a Fulda környékéről származó németek paprikás szalámijának hagyományát eleveníti fel.

A könyvtárellátás

Baranyában – mint más megyékben is – a Művelődési Minisztérium által 1972-ben kiadott „Irányelvek a nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásának továbbfejlesztésére" című dokumentuma alapján jöttek létre a nemzetiségi báziskönyvtárak (a német Pécsett, a délszláv Mohácson). A rendszer a „kettős ellátás" elvén alapult – helyi és megyei forrásból kellett volna

megoldani. A Baranya Megyei Könyvtár leltárkönyve alapján az első e célt szolgáló könyveket 1973-ben vásárolták. (Akadt köztük angol is!)

A letéti könyvtárak helyét nem a valós igények, hanem tanácsi felmérésre alapozva, a német nemzetiségi lakosság becsült létszáma szerint alakították ki. A választék az akkor elérhető német könyvekből tevődött össze – klasszikus német irodalom, NDK-beli írók, gyerekkönyvek –, miközben sokan kértek volna „öregbetűs" Bibliát. Kezdetben jelentős keretet biztosítottak a német könyvállomány fejlesztésére: a minisztérium évi 80 ezer forintot szánt erre a célra, és a megyei tanács is hasonló összeget adott. A németoktatás erősödésével és a községi-iskolai könyvtárak összevonásával megnőtt az igény a német nyelvű és a német nemzetiségi irodalom iránt. Az 1990-es évek elején megkezdődött a letéthelyek valós igény szerinti átszervezése. A Csorba Győző Megyei Könyvtár állományadatai szerint 38 823 német dokumentum szolgálta a 87 letéthelyet – ebből a 20 kettős funkciójú könyvtárt és a 25 oktatási intézményt. (A német bázis-könyvtárosok időrendben *Pálinkás* György, *Hajdú* Zsuzsánna, *dr. Hajnádi* Zoltánné, *Stölkler* Nándorné, *Bauer* Nóra, *Vértes* Viktória voltak.)

A megyei könyvtárak feladatainak, szerepkörének a rendszerváltás utáni bizonytalanságát és finanszírozásának beszűkülését a nemzetiségi ellátás is megsínylette: nagyrészt csak pályázatok révén, illetve ajándékból lehetett az állományt gyarapítani. Így például az Institut für Auslandsbeziehungen (ifa) segítségével 1992-ben indult a német nyelvű, elsősorban oktatási célokat szolgáló videó gyűjtemény építése (400 cím), 1997-től pedig a kötelező olvasmányoknak az osztálylétszámoknak megfelelő példányszámban való gyűjtése. Alapítványi támogatással – az audiovizuális segédanyagok beszerzésével és a sikeres vizsgázók nyelvvizsga-díjának megtérítésével – segítettük a községi könyvtárosok nyelvtanulását. Három év alatt hárman éltek ezzel a lehetőséggel.

2010-ben kapott új lendületet Baranyában a német nemzetiségi ellátás, az Európai Kulturális Fővárosa projekt keretében új helyét elfoglaló *Csorba Győző Könyvtár* a *Tudásközpont* épületében. Hatalmas munka volt a megyei nemzetiségi hálózat újbóli feltérképezése, a katalógusok, leltárkönyvek áttekintése, a megyei és városi könyvtárban meglévő állomány összevonása, valamint a településeken, iskolákban még fellelhető állományegységek revíziója, a szükséges selejtezés, majd a Corvina rendszerbe történő feldolgozás. Ebből a munkából Hajdú Zsuzsánna vállalt oroszlánrészt.

A Nemzetiségi Ellátó Központ állományában jelenleg 4377 német nyelvű dokumentum található, melyből 41 letéti helynek 2011 dokumentumot szolgáltatunk. A Csorba Győző Könyvtár nagyon különleges, egyedülálló helyzetben van: olvasói számára ugyanis hozzáférhetővé tudja tenni a Tudásközpont teljes állományát (51 344 német dokumentum), továbbá a Pécsi Tudományegyetem könyvtárának és kari könyvtárainak német nyelvű dokumentumait is (ez összesen 124 647 német nyelvű dokumentum!). Különösen értékes ebből a PTE Germanisztikai Tanszékének 21 967 kötete. Minden fiókkönyvtárban elérhető német nyelvkönyv, szótár, útikönyv.

A megyei könyvtárnak fontos szerep jutott, amikor a *bári KISZ-tábor*ban 1975-ben megszervezték az első nemzetiségi olvasótábort (akkor még *közös német-szerbhorvát tábor* volt).

1976-tól 1991-ig szervezte a megyei könyvtár a német nemzetiségi olvasótábort csakúgy, mint az évente 80-100 résztvevőt mozgósító, felső tagozatosoknak rendezett megyei német nemzetiségi szavalóversenyt. A rendszerváltás előtt a Baranya Megyei Tanács Művelődési Osztálya, a Hazafias Népfront, illetve a Magyarországi Németek Szövetsége biztosította a rendezvények anyagi feltételeit. Egyebek mellett ezek megszűnése miatt hozta létre a Megyei Könyvtár 1991-ben a *Könyvvel Anyanyelvünkért Alapítványt*, amely pályázati forrásokból 2013-ig szervezte évenként a Német Olvasótábort, Bárban, majd Bólyban, Óbányán, illetve – 160-200 résztvevővel – megrendezi a Német Nemzetiségi Vers- és Prózamondó Verseny megyei fordulóját. (A harmincöt továbbjutó képviseli Baranyát az országos döntőn.)

A megyében jelenleg 103 településen, azaz minden harmadikban van német önkormányzat. A könyvtár két modern könyvtárbusza nyolc olyan településre jár, ahol működik kisebbségi önkormányzat, és jelenleg a megyében – mint már említettem – összesen negyvenegy letétet tartunk nyilván.

Ramháb Mária
megyei könyvtárigazgató, főtanácsos, az Informatikai és Könyvtári Szövetség elnöke

A Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár nemzetiségi könyvtári szolgáltatásai

(összefoglaló)

Előadásom elsősorban arra fókuszál, hogy milyen szolgáltatásokat nyújt a megyei könyvtár a nemzetiségi lakosságnak és milyen kapcsolatot épít a közösségekkel.

A könyvtári törvény mellett a legfontosabb törvényi hivatkozás a 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól, amelyben rögzítették, hogy a nemzetiségek anyanyelvű könyvtári ellátását az Országos Idegennyelvű Könyvtár koordinálja, a szolgáltatásokat az OIK, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a megyei könyvtárak *a nyilvános könyvtári rendszeren keresztül* biztosítják. Azokon a településeken, ahol nincs települési önkormányzat által fenntartott települési könyvtár, a nemzetiségi lakosság részére az anyanyelvű könyvtári ellátást az ágazati törvényben meghatározottak szerint kell biztosítani.

Minden olyan jog megilleti a nemzetiségi lakosságot, amely a többséget, ezért a nyilvános könyvtári ellátás lehetőségét közösségeik számára is lehetővé kell tenni.

A könyvtáraknak azok a kapcsolatok, amelyek különböző legmagasabb szintektől a nemzetiségi önkormányzatok felé haladva, lehetőséget adnak az együttműködésre, konzultációra, közös programokra, rendkívül fontosak. Könyvtári szempontból a legmagasabb együttműködési pont az Országos Idegennyelvű Könyvtár, amelynek elsődleges feladatai közé tartozik a nemzetiségi gyűjtemények szakszerű gyarapítása és az országos szintű dokumentumellátás szervezése.

Bács-Kiskun megye a nemzetiségek szempontjából is sajátságos: tizennyolc településén német nemzetiségi, tizenkettőn horvát, négyen szerb, háromban pedig szlovák nyelvű ellátás zajlik. Több helyen, főleg a kis településeken már a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) működik, amely egyre fejlettebb ellátási formát biztosít a vidék Magyarországán. A megye déli részén jelentős a *többnemzetiségű települések* száma, amelyek közel esnek egymáshoz, s ez könnyebbé teszi az ellátást. Van köztük olyan is, amelyben többnyelvű szolgáltatás működik.

A nyelv változásait is figyelembe kell venni (német/sváb, bunyevác/rác, szlovák/tót). Az élő beszéd jelentős mértékben eltér az anyaországban használt nyelvtől, ezért megnehezíti a dokumentumbeszerzést, de egyúttal nehezebbé teszi az érdeklődés felkeltését is.

Nagyban befolyásolja a nemzetiségekkel való kapcsolatot az a tény, hogy van-e az adott településen nemzetiségi nyelvű oktatás. Ez kulcsfontosságú a helyi könyvtári szolgáltatásainak megszervezésében. Azokon a településeken ugyanis, ahol van nemzetiségi oktatás, ott sokkal könnyebb az együttműködés. Ahol az oktatás megszűnik, ott jelentősen megnehezedik a kapcsolat fenntartása. Ezeken a településeken nagyon fontos megtalálni az együttműködés lehetőségeit a nemzetiségi önkormányzatokkal.

A régi, báziskönyvtári rendszer idején a lakosság ellátása a pécsi báziskönyvtárból történt, amely sok előnye mellett sokféle gonddal járt. A változásokkal, amelyek eredménye lett, hogy a nyilvános könyvtári ellátás keretei között kerül sor a nemzetiségi ellátásra is, lehetőséget adott az állományi tisztításra a rendszerben. A gyűjtemények szinte teljes mértékben megújultak a megyében, a KSZR-településeken ma egységesen gépesített rendszerben működik a teljes körű szolgáltatás, így értelemszerűen a nemzetiségi ellátás is.

A magyar állomány elhelyezéséhez hasonlóan megkülönbözetett polca van a nemzetiségi állománynak is, természetesen a magyarral megegyező tagolással.

Nagy gondot fordítanak arra a megyében, hogy a többnyelvű könyvtár jelenlétét már az utcai járókelő is felfedezhesse. Az egységes, többnyelvű feliratok alkalmazásával teljesen nyilvánvaló a nemzetiség jelenléte, nemcsak a könyvtáron belül, hanem azon kívül is.

A szolgáltatás magas színvonalú megteremtésének nagyon fontos feltétele a humán erőforrás. A megyei könyvtár nemzetiségi szakreferense egyben a KSZR munkatársa is. A könyvtár szinte minden részlege feladatainak megfelelően részt vesz a nemzetiségi szolgáltatásban (Gyűjteményszervezés, Helyismereti Gyűjtemény, Europe Direct). Természetesen a maguk, helyi kapcsolati hálójával a településeken dolgozó kollégák a legfontosabb láncszemei ennek a rendszernek.

A nemzetiségi szolgáltatás Bács-Kiskun megyében nagyon sokrétű. A dokumentumellátás egyik fontos szereplője az OIK, elsősorban a nem német gyűjtemény gyarapítására. A központi forrás nem nagy, de létezik. Saját forrás hozzárendelésével használják fel, s ha lehetőség van rá, pályázati források bevonásával.

Folyamatos a könyv- és folyóirat-állomány gyarapítása, melyek megoszlása követi a nemzetiség megyei létszámarányát.

A dokumentumellátás mellett az információszolgálatatás a másik nagyon fontos feladat. Ennek részei:

- a helyi adatok összegyűjtése feldolgozása és szolgáltatása;
- a nemzetiségi önkormányzatok jegyzőkönyveinek gyűjtése és feltárása;
- a megye nemzetiségeire vonatkozó adatok gyűjtése és feltárása (Helyismereti Gyűjtemény);
- a nemzetiségekre vonatkozó monográfiák, kiadványok gyűjtése, feltárása, a helyi, nemzetiségi személyek munkásságának nyomon követése;
- a nemzetiségi ellátást bemutató kiadvány készítése;
- nemzetiségi honlap üzemeltetése.(bacstudastar.hu/nemzetisegi)

A megújított könyvtárak számítástechnikai ellátottsága is korszerű, magas színvonalú lett a felújítások során, ezért az információszolgáltatás jelentős része elektronikus úton történik, az összes kis településen hozzá lehet jutni mindazon korszerű szolgáltatásokhoz, amelyeket a megyei könyvtár biztosítani tud.

A nemzetiségi szolgáltatások harmadik pillére a nemzetiségi rendezvények, programok szervezése, amely alapvetően az alábbi tevékenységekből tevődik össze:

- a megye nemzetiségét kutatók eredményeinek, monográfiáinak bemutatása;
- gyermekprogramok szervezése;
- a nemzetiségi identitás erősítése;
- a dokumentumszolgáltatás népszerűsítése;
- nemzetiségi könyv és könyvtárhasználati játékok horvát, német és szlovák nyelven (*Zlatni vez*, *Spielblätter*, *Hádaj, hádaj*)
- meghívott nemzetiségi előadóművészek (a szekszárdi *Deutsche Bühne Ungarn*, a *Pécsi Horvát Színház*, az *Álomzug Társulat* német nyelvű gyermekprogramjai)
- helyi programok: a nemzetiségi települések könyvtárainak sokszínű, a helyi sajátosságokra, kapcsolatokra építő programjai (pl. Hajós, Katymár, Hercegszántó, Dunaegyháza)

A megyei könyvtár nagy hangsúlyt helyez arra, hogy ne csak dokumentumokkal, információszolgáltatással lássa el a kistelepüléseken élőket, hanem foglalkozásokkal, programokkal is segítsék a nemzetiségi közösségek összetartozásának erősítését. Különös figyelmet szentel a könyvtár a nemzetiségi kutatók munkásságának bemutatására az adott közösségekben, a nemzetiség nyelvén megjelent dokumentumok népszerűsítésre. Jelentős munkát fektet abba is az intézmény, hogy megfelelő anyanyelvi művészeti programokat biztosítson a közösségeknek, az élő, nyelvi kapcsolat, a nemzetiség nyelvén szerzett élmény megteremtésével.

Kiemelt szerepe van a gyermekprogramoknak. A kisebb településeken döntő többségben a játékos gyerekfoglalkozások a megszokottak. Az interaktív játékok segítségével a megyei könyvtár is teremt lehetőségeket az élő nyelvi környezet megismeréséhez, a könyvek, az olvasás megszerettetéséhez. Azokon a településeken ahol nemzetiségi oktatás folyik, a pedagógusokkal együttműködve zajlanak ezek a programok (Nemzetiségi könyv- és könyvtárhasználati játékok).

A roma irodalom népszerűsítése a célja a könyvtár és egy civil szervezet összefogásával létrejövő „*Várikáná csiriklyá számász*" (Valaha madarak voltunk) című, már több éve folyamatosan megrendezett roma vers- és prózamondó versenynek.

A megyei könyvtár programjai, rendezvényei szervezése során, ahol mód és lehetőség van rá, a felnőttekre is nagy figyelmet fordít. Megemlíthető a könyvtárszakmai továbbképzés, a nemzetiségi szolgáltatások mind magasabb színvonalú biztosítása érdekében (2016. október 17. Kiskőrös, Petőfi Sándor Városi Könyvtár Nemzetiségi lakosság könyvtári ellátása – szakmai fórum, Szervező: MKE Bács-Kiskun Megyei Szervezete), valamint a könyvbemutatók, melyeket a nemzetiségeket érintő kiadványok bemutatására szerveztünk. Ezek a nemzetiségeket érintő ünnepségek, évfordulók méltó megünnepléséhez kapcsolódtak, így a felnőtt lakosságnak a könyvtár hatókörébe vonását célozták. A szolgáltatások szervezése során a cigányságra külön figyelmet fordítanak. Ennek legújabb lépését a *KönyvtárMozi program* és a hozzá kapcsolódó foglalkozások jelentik. A Cigánymesék című animációs filmsorozat vetítéseihez kapcsolódóan a könyvtár egy foglalkoztató füzetet készített. Ennek segítségével próbálják a közösség identitását erősíteni, közelebb hozni a könyvtárhoz.

Minden olyan program, amely hozzásegít ahhoz, hogy a közösségekben kommunikáció, kreativitás, alkotás legyen, lehetőség arra, hogy úgy tegyük a dolgunkat, ahogy a könyvtár tenni tudja.

Dr. Horváth Sándor Domonkos
könyvtárigazgató, szabályozási szakjogász, NLP Master, igazságügyi közvetítő, mediátor

A győri Dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Közösségi Tér nemzetiségi szolgáltatásai és kapcsolatai

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény 41. § (1) bekezdése szerint a nemzetiség anyanyelvű könyvtári ellátását az Országos Idegennyelvű Könyvtár, a megyei könyvtárak és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyilvános könyvtári rendszeren keresztül biztosítja. Ugyanezen törvény 43. §-a úgy rendelkezik, hogy a magyarországi kulturális örökség digitalizálása és archiválása során biztosítani kell a nemzetiségekkel kapcsolatos kulturális értékek digitalizálását és archiválását is.

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény preambuluma kimondja, hogy „A nemzeti, *nemzetiségi* kulturális hagyományok megőrzése, méltó folytatása, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, a polgárok életminőségét javító, értékhordozó tevékenységek, valamint az ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének elősegítése a társadalom közös érdeke."

A törvény 4. § a) pontja az alapelvek között nyilvánítja ki, hogy Mindenkinek joga, hogy *„a)* megismerhesse a kulturális javakat és ezek jelentőségét a történelem alakulásában, a nemzeti, *nemzetiségi* önismeret formálásában, valamint az ezek védelmével kapcsolatos ismereteket a muzeális intézmények tevékenysége, a könyvtári szolgáltatások, az oktatás, a közművelődés, az ismeretterjesztés, a sajtó és a tömegtájékoztatás útján".

A törvény 60. § (1) bekezdés e) pontja a nyilvános könyvtári ellátás rendszerének működését és fejlesztését segítő szolgáltatások közé helyezi el *„a nemzetiségek könyvtári ellátásának segítését".* A 66. § c) pontja pedig kimondja, hogy a megyei könyvtár állami feladatként végzi és szervezi a megye területére vonatkozóan a megye nemzetiséghez tartozó lakosainak könyvtári ellátását.

Amint a fentiekből kitűnik, a jogalkotó könyvtári ellátásról beszél, azonban a múzeum, valamint az országos szakkönyvtár és megyei könyvtár éves munkatervéhez szükséges szakmai mutatókról szóló 51/2014. (XII. 10.) EMMI rendelet előírásaiból pontosítható, hogy ténylegesen milyen tevékenységet ért az állam nemzetiségi könyvtári szolgáltatásokon.

Ilyenek a szolgáltatási feladatok (I.) között:

- a rendezvények (16.6.) a nemzetiségi közösségi identitást erősítő programok száma és azokon résztvevők száma.
- a megyei könyvtár által biztosított nemzetiségi dokumentumok száma (27.)

A gyűjteményfejlesztési feladatok között (II):

- a nemzetiségi gyűjteménybe bekerült dokumentumok száma (6)

A tudományos kutatás terén (IV):

- a nemzetiségi nyelvű kiadványok, publikációk száma

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer működését szabályozó 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet az e szolgáltatást igénybe vevő települési önkormányzat szolgáltatásai között, a könyvtári dokumentumok kölcsönzésén és helyben használatán belül nevesíti a nemzetiségi dokumentumok szolgáltatását is.

Ugyanezen rendszerben a megyei könyvtár szolgáltatásai között szerepel a könyvtári szolgáltatásokról szóló információk nyújtása, s ezek között külön megemlítik a nemzetiséghez tartozókat érintő információkat. Megjegyzem, hogy a szabályozási környezet ugyan nem tér ki rá, de a valós életben igen fontos tényező a nemzetiségek (önkormányzatok, egyesületek) és a megyei könyvtár kapcsolatrendszere, napi együttműködése.

A győri megyei könyvtár jellegzetessége, hogy nagyarányú közművelődési feladatot is ellát, ennek megfelelő színterekkel rendelkezik (klubok, színháztermek), így – különösen Győr térségében – nemcsak nemzetiségi rendezvényeket szervez, hanem állandó otthont biztosít több nemzetiségi művészeti egyesületnek, együttesnek.

Számos olyan fejlesztés létezik, amely több célt szolgál, ilyen például egy nemzetiségek által nagy számban lakott község könyvtárának korszerűsítése, melynek eredményeit egyaránt élvezhetik a nemzetiségek és a magyar lakosság is. Példaként a kimlei könyvtár modernizációját emelném ki, amelyet egyaránt örömmel használ a német és horvát nemzetiség is. A kutatás területén pedig jelen van az adott nemzetiséggel foglalkozó, de nem a nemzetiség nyelvén megjelentetett kiadványok kiadása is, így a győri német nemzetiség történetéről 2014-ben megjelentetett kiadványunk is. A községmonográfiák nemzetiségi témájához helyismereti részlegünk kutatás-módszertani és dokumentációs segítséget nyújt.

A megyében német és horvát nyelvterületen, kilenc településen gyarapítjuk a KSZR-könyvtárak állományát. Az ellátott könyvtárak közül horvát nemzetiségű *Bezenye, Kópháza* és *Und*, német nemzetiségű *Ágfalva, Fertőrákos, Hegyeshalom, Jánossomorja*, valamint *Rajka*. *Kimlé*n horvát és német nemzetiségi ellátást is biztosítunk. Együttműködünk Győr Me-

gyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzatának könyvtárával is. A nemzetiségeket közvetlenül ellátó könyvtárak gyűjteményi szempontból a községi könyvtárakba telepített letétek, szervezetileg egységet képeznek a lakóhelyi könyvtárral. A nemzetiségiek könyvtári ellátása a községekben közvetlenül hozzáférhető könyveken kívül a megyei könyvtár teljes gyűjteményével, szolgáltatásaival együtt válik teljessé.

A dokumentumok beszerzése 2016-ban is az Országos Idegennyelvű Könyvtárral való együttműködés keretében valósult meg, melyeket a NanLib könyvtári szoftver segítségével dolgoztunk fel. A gyűjteményt ezáltal honlapunkon mindenki számára hozzáférhetővé tettük. Bár alap profilunk a nemzetiségi, anyanyelvi könyvellátás, megállapítható, hogy inkább a rendezvények és a hagyományőrzést támogató segítő szolgáltatásaink örvendenek népszerűségnek. Intézményünk nemzetiségi kultúrát szolgáló tevékenysége elismeréseként 2014-ben megkapta a Győri Német Nemzetiségi Kultúráért Díjat.

A következőkben kiemelnék néhány sikeres rendezvényt, bepillantást nyújtva a nemzetiségi együttesekkel kapcsolatos együttműködés formáiba is.

2016. április 8-án az *Ágfalvi Váci Mihály Általános Iskola* projektnapot tartott az ágfalvi németek kitelepítésének 70. évfordulójára. Ezen a témakutató rendezvényen az iskola összes tanulója részt vett. A korosztályok saját képességi szintjüknek megfelelő feladatot kaptak a tragikus eseménnyel kapcsolatban. Filmet néztek a kitelepítésről, könyvtárunk helytörténeti gyűjteményében csoportonként magyar és német nyelvű kutatási feladatokat kaptak, megtekintették a kitelepítettek emlékművét, és kutattak az Ágfalvi Tájházban is.

2016. szeptember 10-én, 19 órai kezdettel Kópházán a Petőfi téren felállított rendezvénysátorban került sor a *Kópházi Horvát Egyesület* műsorának bemutatására. Elsőként a *„Starci" tamburazenekar* játszott horvát és gradistyei dallamokat. Ezt követően a *„Czenki" Hársfa Néptánc Egyesület* Szatmár vidéke, Dél-Alföldi és rábaközi táncokat adott elő. Ezután a *Kövirózsa Kulturális Egyesület* citerazenekara szórakoztatta bukovinai, moldvai, dél-alföldi, kalotaszegi, bácskai, rábaközi és galgamenti nótákkal az összegyűlteket.

A megyei könyvtár helyet biztosít az *Akkordeon Harmonika Zenekar*nak, előadásaik mellett hetente két alkalommal tartanak próbát a könyvtár művelődési házában**.** A német *Rozmaring kórus* mágnesként vonzza a közönséget, nemegyszer házigazdái más településről érkező nemzetiségi kórusoknak. Természetesen kimondottan nemzetiségi rendezvényeink is vannak, ilyen például a *Tavaszi Harmonikaszó*, az Akkordeon Harmonika Zenekar és meghívott vendégeinek műsora. *„Dalolj, táncolj velünk!" – Német Nemzetiségi Ifjúsági Találkozó* (Marcalváros). A Győri Német Önkormányzat és meghívott vendégei műsora, intézményünk szervezési együttműködésében. *„Septemberfest" – Német Nemzetiségi Kulturális Fesztivál*, a Győri Német Önkormányzat és meghívott vendégei műsora Marcalvárosban.

Dr. Voit Pál
igazgató, József Attila Megyei és Városi Könyvtár, Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Könyvtár

A nemzetiségi, helytörténeti értékközvetítés új lehetőségei Komárom-Esztergom megyében

(összefoglaló)

Komárom-Esztergom megye lakossága megközelítően háromszázezer fő. Közülük anyanyelv és használt nyelv alapján 20 600 a nemzetiségi lakos, akik a lakosság 7,5 százalékát jelentik. A statisztikai adatok szerint a németek 11 ezren, a szlovákok 3500-an vannak, 6100 fő pedig a roma, román, lengyel, bolgár, ukrán, horvát, szerb, görög, örmény, ruszin és a szlovén közösség tagja. A települések száma a megyében 76, ebből 39-ben, tehát több mint a települések felében (51%-ában) működik nemzetiségi önkormányzat. Fontos elmondani, hogy nem minden nemzetiségi önkormányzattal rendelkező településen van nemzetiségi könyvtár és nem minden nemzetiségi gyűjteménnyel rendelkező kistelepülésen van nemzetiségi önkormányzat. A megye két legnagyobb lélekszámú nemzetiségének adatait említem: 24 településen választottak német nemzetiségi önkormányzatot. Ezekből 17 a kistelepülés, ahol van nemzetiségi önkormányzat, a 2013-as adatokat tekintve viszont már csak 15 az ilyen kistelepülés. Tehát változó az ellátandó nemzetiségi települések száma választásról-választásra.

Tíz településen működik szlovák nemzetiségi önkormányzat, ebből öt a nemzetiségi önkormányzattal rendelkező kistelepülés, és ugyancsak a 2013-as adatok szerint, már kilencre emelkedett ezek száma. Egy településen mindkét nemzetiségnek van önkormányzata és gyűjteménnyel is rendelkezik.

Nemzetiségkutatás

A rendszerváltás után három különböző időpontban – 1995-ben, 2009-ben és 2013-ban – készült a megyében felmérés a nemzetiségek helyzetéről. E három vizsgálat megállapításai a következők voltak.

A nemzetiségi oktatás helyzete nagyon jó. A közösségi színterek, a hagyományápoló kulturális programok a nemzetiségi identitástudatot erősítik. A nemzetiségi gyökerű könyvtárhasználók aránya a regisztrált olvasók arányával a lakossági megoszlást követi, de a nemzetiségi nyelven olvasók száma településenként a 3890 regisztrált olvasóból csak átlagosan 14 fő. Ennél az adatnál fel kell tenni a kérdést: *A nemzetiségi állományt nemzetiségi nyelven gyarapítjuk ugyan, de mennyien használják ezt?*

Az alacsony használati arány magyarázataként azt szokták felhozni, hogy egy nemzedék már kihalt, aki a nyelvet tovább adhatta volna, de tudomásul kell vennünk, hogy a maiak sem németül olvasnak, ha svábul beszélnek is.

A nyelvet használók között is viszonylag csekély a kereslet a nemzetiségi dokumentumok iránt, mert a beszélt nyelv használata az erőteljesebb a közösségeken belül. Az is tény azonban, hogy összességében is kevés, de sok helyen egyenesen hiányzik a keret a nemzetiségi könyvállomány gyarapításához. A könyvtár választ keresett arra, hogy hol lehet olyan kapcsolódási pontot találni, ahol át lehet billenteni az olvasási szokásokat, erőteljesebbé tenni a használatot és bővíteni lehetne az anyagi kereteket is. Ennek egyik tere a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerbe (KSZR-be) történő bekapcsolódás, amelyen belül, ha igény mutatkozna rá, akkor egy-egy megyében is lehetne annyit költeni a nemzetiségi dokumentumellátásra, mint amennyi ma az országos ellátásra rendelkezésre áll. Ez jelenleg 6 millió forint, amely a 19 megyei könyvtár és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár között oszlik meg.

A KSZR keretében lehetőség nyílna arra, hogy akár önállóan is, az igényeket egyedien kielégítve fejlesszék állományukat a nemzetiségi kistelepülések.

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer szerepe a nemzetiségi ellátásban

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) 2013-ban indult, s bevezetése után egy utókövetéses vizsgálat is történt könyvtárunkban 2014-ben, amely abból indult ki, hogy a KSZR lehetőséget biztosít az önálló nemzetiségi dokumentumgyarapításra a helyi igények szerint. Mindezt a következő jogszabályok teszik lehetővé:

- A 2012. évi CLII. törvénnyel történt módosított, a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény.

  66.§ c) bek. *„A megyei könyvtár a megye egész területére vonatkozóan […] állami feladatként végzi és szervezi a megye nemzetiséghez tartozó lakosainak könyvtári ellátását."*

- A 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer működéséről

  1.§ (4) *„A megyei könyvtár szolgáltatásait a megyei könyvtárral kötött külön megállapodás alapján a nemzetiségi könyvtárat fenntartó nemzetiségi önkormányzat is igénybe veheti megfelelő kínálatú és minőségű könyvtári szolgáltatások biztosítására irányuló fenntartói feladatainak ellátásához."*

A vizsgálat a következőket állapította meg: *Összesen hat településen történt gyarapítás, ebből ajándékként – testvértelepülések révén – öt település anyaga gazdagodott, vétel és ajándék útján is történő gyarapodás mindössze egy településen történt (a vétel két darab volt, tizenegyezer forint értékben).* Nyolc településen nem történt gyarapítás. A „Miért nem?" kérdésre nyolc esetben az a válasz érkezett, hogy nem jelentkezett rá igény, két esetben az volt a felelet, hogy a nemzetiségi oktatás nem igényli. Mi következik ebből? A települések nem élnek a KSZR adta lehetőséggel? Ugyan miért nem?

Az új ellátási forma nem hozott látványos eredményeket, ezért a könyvtárnak új megoldásokat kellett keresnie. A megyei könyvtár természetesen feladatainak megfelelően gyarapítja a nemzetiségi állományt, úgy a központi könyvtárban, mint a kis települések könyvtáraiban, de ez nem elegendő a jelenlegi helyzetben.

Első lépésben arra keresett választ a megyei könyvtár, hogy miképp lehet a KSZR bázisát felhasználni, hiszen a rendszer több típusú támogatást is nyújt a szereplőknek. A KSZR részeként nemcsak dokumentumot szolgáltat, rendezvényeket szervez, hanem technikai fejlesztésre is lehetőséget kap az intézmény, amelyeket a települések is igénybe vehetnek.

Adott volt a feladat, hogy ezen a bázison valami mást kell kialakítani. *Így jött létre az on-line helyismereti programok kialakításának ötlete*.

On-line helyismereti programok a KSZR infrastruktúráján nemzetiségi kistelepüléseken

Az új megoldások egyike az on-line helyismereti vetélkedők szervezése a települések nemzetiségi lakossága számára. Eddig már három alkalommal zajlott ilyen a települések között: 2015-ben, 2016-ban és 2016/2017-ben. A vetélkedő megvalósításának alig volt új eszközszükséglete, ezeket a megyei könyvtár teremtette elő, és az adott vetélkedők helyszínén biztosította. (A technikai felszerelésekre az alap eszközökön kívül százezer forint elegendő volt, ennyiből négy készlet megvásárlása is lehetővé vált.)

A vetélkedő eszköz igénye:

- laptop: bármely, (HDMI kimenet, 1 USB, és fejhallgató kimenet);
- jó minőségű HD felbontású webkamera mikrofonnal + állvány;
- kivetítő: nagyméretű tévé (könyvtármozi), a hangereje is megfelelő;
- projektor: XGA (de minimum SVGA) felbontás és min. 3000 ANSI lumen fényerő HDMI bemenet;
- vetítővászon (lehet bármilyen, ideális azonban a kisebb),
- a hangosításhoz a hordozható (és akkumulátorról is működő) Ibiza Sound (jár hozzá vezeték nélküli mikrofon, bluetooth-on keresztül is rá lehet kötni a laptopot, 200W RMS, stb.);

A vetélkedőt Skype-on bonyolítottuk le. Fontos a legkevesebb 2-5 Mbit/s sávszélességű szakadozásmentes internet! Ahol nincs ott mobilinternetet lehet használni (amennyiben van 3G lefedettség).

A vetélkedő személyi erőforrás igénye:

Három fő a KSZR-munkatársak közül, a rendszergazda és a települési könyvtáros, tanárok, helytörténettel foglalkozó történészek, s amennyiben mód van rá, helyi kötődésű részvevő felkutatása, bevonása a lebonyolításba.

A résztvevők:

Minden korosztályból jöhetnek, legkedvezőbb az öt-hatfős csapatok kialakítása az érintett településeken.

A lebonyolításban az első forduló, az on-line kérdőívek kitöltése minden részvevő számára azonos időpontban történt. Ekkor megyei vonatkozású kérdésekre kellett választ adni. A második forduló már a döntő volt, élő közvetítéssel a saját és a társtelepülések ismeretéről állítottunk össze kérdéseket, feladatokat.

2015-ben a következő települések kapcsolódtak az on-line vetélkedőhöz: Szomor (német), Tarján (német), Tardos (szlovák) Vértesszőlős (szlovák). 2016-ban Gyermely (német), Vértestolna (német), Tarján (német) és Vértesszőlős (szlovák). Az erre az évre is áthúzódó, 2016/17-es rendezésű vetélkedőt a megyei önkormányzattal (Értéktár Bizottság) közösen szerveztük. Ebben Oroszlány, Tatabánya, Komárom, Tata, Esztergom (német, szlovák és roma) csapatok vettek részt.

Elsősorban diákok számára indítottuk a sorozatot, de a településeken természetesen minden korosztály bekapcsolódhatott. A felsorolásból látszik, hogy a vetélkedő a kistelepülések és a városok nemzetiségi diákságát is megmozgatta. Ezen az úton talán a többi megyében is el lehet indulni a nemzetiségek erőteljesebb bevonására a könyvtári rendszerbe. E rendezvények ugyanis sikeresek voltak, eredményességük pedig kiválóan mérhető.

A résztvevő közösségekben magasabb színvonalú lett a digitális kompetencia, jelentős az a hozzáadott érték, a társas élmény, amely a különböző korosztályok együttes jelenlétéből következett. A rendezvény a hagyományos könyvtárkép változását is eredményezte. Erősödött a helyi értékek megbecsülése, előtérbe kerültek a helytörténeti, valamint helyi értékek, és a vetélkedő a nemzetiségi identitás erősödését is magával hozta.

A játék során egymás hagyományainak felkutatásával, megismerésével erőteljesebbé vált az egyes nemzetiségek közötti kapcsolat. Erős közösségépítő funkciója segítette a korosztályi értékek kohézióját. A gyerekek egy-egy kérdésfelvetés esetén gyorsan tájékozódnak az interneten, az idősebbek pedig a tapasztalataikat, saját szellemi értékeiket, tudásukat tudják hozzáadni egy ilyen vetélkedőn indulva. Az értékes nyeremények lehetősége tovább erősíteti a versenyszellemet.

Köszönöm a figyelmet!

Rakonczai Szilvia
a Békés Megyei Könyvtár igazgatója

A Békés Megyei Könyvtár nemzetiségi állománya a helytörténeti gyűjteményben

A Békés Megyei Könyvtár Békéscsabán, a soknemzetiségű Békés megye megyeszékhelyén működik, egy olyan városban, ahol a nemzetiségek jelenlétét több intézmény, szervezet is jól láthatóvá teszi: Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium, Szlovák Kultúra Háza, Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete. Van a városban Görögkeleti-Ortodox-Román Templom, működik Magyar-Lengyel Baráti Kulturális Egyesület, és öt nemzetiségi önkormányzat: szlovák, roma, román, német, lengyel.

Békés megye nemzetiségei, a nemzetiségi népesség megoszlása

A XVII. század végére lakatlanná vált megyét *Harruckern* János György telepítette be. A Dunántúlról, Tiszántúlról magyar jobbágyok, a Felvidékről szlovákok, Erdélyből s a Délvidékről románok és szerbek, a Rajna vidékéről pedig német telepesek érkeztek.

A nemzetiségiek jelenlétének vizsgálatához a legutóbbi, a 2011. évi népszámlálás adatait vesszük alapul, amikor a Békés megyében élő lakosság *14 százaléka* – kb. 52 ezer fő – *nem kívánt válaszolni a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó kérdésekre*. Ez az arány több mint kétszerese az egy évtizeddel korábbinak. Kérdésként merülhet fel, hogy ez azt jelzi-e, hogy csökken a nemzetiségi kötődés?

Békés megye lakossága 2011. január 1-jén 362 ezer volt. A népesség 78%-a tartotta magát magyarnak, megközelítőleg 30 ezren (8%) válaszolták, hogy más nemzetiséghez tartoznak. A népszámlálás adatait összegző táblázatból jól látszik, hogy a megyében 13 nemzetiséget tarthatunk számon. Alacsony a lengyel, ukrán, bolgár, örmény, horvát, görög, szlovén, ruszin nemzetiségű lakosok száma, nem is jellemző, hogy mely településeken élnek. Nem éri el a félezret sem a szerbek létszáma, bár tudjuk, hogy többségük Battonyán él, ott, ahol szerb nyelvet tanító iskola és óvoda, szerb kulturális egyesület működik, s ortodox templom is van.

A magukat nemzetiséginek vallók közül Békésben legtöbben a romák vannak (9 541 fő), a második legnépesebb nemzetiség a szlovákság (8 877 fő), és jelentős még a román (6 240 fő), valamint a német (3 344 fő) nemzetiségűek száma. A továbbiakban csak a négy legjelentősebb számú nemzetiséget és a hozzájuk kapcsolódó nemzetiségi könyvtári állományt vizsgáljuk.

Érdekes megfigyelni, hogy családi, baráti körben is használt nemzetiségi nyelvet legnagyobb arányban a szlovákok jelölték. Magyarázható ez a hagyományosan erős szlovák identitással, talán a térségben működő megyei és több települési szlovák önkormányzat aktív kulturális tevékenységével is: énekkarok, hagyományőrző egyesületek működnek, fesztiválokat szerveznek.

A nemzetiséget anyanyelv alapján vállalók legtöbben román nemzetiségűek. Lehet ok, hogy az elmúlt évtizedekben nagyobb arányú volt az áttelepülés, különösen a határmenti kisebb településekre érkeztek családok Romániából.

Nemzetiség	Nemzetiség	Anyanyelv	Családi, baráti körben használt nyelv	Előzőek alapján nemzetiséghez tartozik		
				fő	a népesség	a 2001. évi
	alapján				százalékában	
Cigány (román, beás)	9290	1396	1773	9541	2,7	171,0
Szlovák	7267	2746	4597	8877	2,5	86,5
Román	5137	3893	4320	6240	1,7	117,2
Német	2384	587	1604	3344	0,9	151,7
Szerb	412	209	249	489	0,1	84,0
Lengyel	115	46	60	134	0,0	150,6
Ukrán	90	77	62	129	0,0	56,3
Bolgár	57	36	35	103	0,0	223,9
Örmény	57	5	8	67	0,0	268,0
Horvát	36	18	19	51	0,0	72,9
Görög	32	11	13	44	0,0	34,6
Szlovén	17	13	23	44	0,0	16,8
Ruszin	13	17	15	36	0,0	87,8
Hazai nemzetiséghez tartozó összesen	24 907	9054	12 778	29 099	8,1	117,2

Forrás: 2011. évi népszámlálás. Területi adatok Békés megye. Központi Statisztikai Hivatal

A 10 évvel korábbi adathoz képest a legnagyobb mértékben a roma nemzetiséghez tartozás nőtt (171%-ra), őket követi a német (151,7%), és a román (117,2%). A magukat szlovák nemzetiségűnek vallók aránya csökkent (86,5%).

A roma nemzetiség a megye nemzetiségi lakosságának 37%-a, a szlovák lakosság aránya 29%. A szlovákok és a románok együtt az összes nemzetiség felét alkotják. Ha a korábbi tendencia nem változik (fogy a szlovákság, nő a roma és a román nemzetiség aránya), akkor a megyére korábban jellemző szlovák nemzetiség hangsúlya jelentősen gyengülni fog.

A Békési Gyűjtemény

A továbbiakban elsősorban a Békés Megyei Könyvtár helytörténeti gyűjteményére utalunk, a Békési Gyűjtemény helyben használható állományára a négy legnépesebb nemzetiség vonatkozásában. Ebben az állományrészben természetesen nem vezetünk kölcsönzési nyilvántartást, jelenleg a helyben használt alkalmak és dokumentumok számát is csak becsülni tudjuk.

Corvina integrált rendszert használunk, mely lehetővé tesz különböző szempontú kereséseket. A Békési Gyűjtemény 7298 féle dokumentumot tartalmaz. Az összetételre jellemző, hogy 98%-a könyv, monográfia, 0,8%-a térkép, 0,7%-a időszaki kiadvány, 0,4%-a CD-ROM, a hangzó, multimédiás dokumentumok aránya elenyésző.

A szépirodalmi anyag 20%, a nagyobb rész (80%) a gyűjtemény jellegének megfelelően szakirodalom. Jellemző a magyar nyelvű dokumentumok túlsúlya (95,8%). A nemzetiségi nyelvű dokumentumok száma – a roma nyelv kivételével – a nemzetiségi lakosság arányát tükrözi. A sorrend: szlovák (2,2%), román (1,1%), német (0,6%). A roma nyelvű művek százalékos aránya nem jelentős.

A Békés megyére vonatkozó nemzetiségi témájú tájékoztatás egyik leggyakrabban használt sorozata a *Bibliotheca Bekesiensis*. A sorozat korábban nem publikált, vagy nehezen hozzáférhető nyomdatermékekben megjelent, illetve kéziratos, forrásértékű Békés megyei vonatkozású munkákat tesz közzé. Olyanokat, amelyek a Békés megyében élő emberek történetéről, népéletéről nyújtanak korhű képet, pl. Szlovákok Békéscsabán = Slováci v Békešskej Čabe (kétnyelvű kiadás) vagy a Kétegyháza község monográfiája = Monographia comunii Chitichaz. Az 1974 óta megjelent 28 kötetből 6 nemzetiségi témájú.

A roma nemzetiség Békés megyében

Békés megye 75 településéből szám szerint legtöbb roma, 2011-ben a Sarkadi (7,9 %), a Békési (5,9 %) és a Szeghalmi (3,9 %) járásban élt, de alig van település a megyében (9%), ahol nincs roma nemzetiségű lakos. A megye jól feltárt történetének egyik fehér foltja az itt élő cigányság múltja. Hiányoznak az új kiadású dokumentumok.

Roma kulturális napok a Békés Megyei Könyvtárban

A Békés Megyei Könyvtár az elmúlt öt évben roma nyelven megjelent dokumentumot nem helyezett el a helytörténeti állományában, a Békési Gyűjteménybe 1 db a témával foglalkozó könyv került. A gyűjtemény roma nyelvű dokumentumainak száma 3.

A cigány nemzetiségi állomány alapját *Erdős* Kamill, *Karsai* Ervin és *Rostás-Farkas* György munkái alkotják. Kutatásaik, tanulmányaik, gyűjtésük segítik a tájékoztató munkánkat és a kutatókat.

Alapvető tájékoztatási eszközünk – a „Források a Békés megyei cigányság történetéhez" – kiadásának éve 2008. A gyűjtés kezdeményezője Hevesi *József, a Békés Megyei Cigányügyi Koordinációs Bizottság titkára volt.*

A könyvtárban a helytörténeti gyűjteményen kívül további roma nyelvű dokumentumok száma 42, a cigányság témájával foglalkozó kölcsönözhető dokumentumok száma 195 db. Nem csak a Békési Gyűjteményben kevés a roma nemzetiségi állomány, de a könyvtár teljes állományában is. Kevés a témában megjelenő dokumentumok száma.

A legnagyobb létszámú nemzetiséggel kapcsolatos, illetve a nemzetiség nyelvén kínálható dokumentumok száma a legkevesebb, használatuk intenzitása a legkisebb.

A szlovák nemzetiség Békés megyében

A megye második legnagyobb nemzetisége csaknem 9 ezer fővel a szlovákság, többségük városi lakos. A legtöbb szlovák a Békéscsabai járásban él, és a Szarvasi járásban legnagyobb az arányuk. A szlovákság aránya Kardoson 40%, Örménykúton 34%, de Kétsopronyban, Csabaszabadiban és Tótkomlóson is 20%-nál magasabb.

Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete

A *Szlovák Kutatóintézet* 1990-ben alakult, Békéscsabán. A célokat és feladatokat *Gyivicsán* Anna egyetemi tanár *Krupa* András néprajzkutatóval együtt dolgozta ki. A tudományos műhely kizárólag a magyarországi szlovákok múltját és jelenét kutatja. A fő kutatási területek: szociológia, történelem, néprajz, pedagógia, pszichológia, dialektológia. A megalakulás óta folyamatosan jelentetnek meg könyveket a szlovákok történelméről, népi kultúrájáról.

Több kötetben kiadott folklór-gyűjteményeik segítik a nemzetiségi vonatkozású kutatómunkát, az oktatást: így például Krupa András (Ondrej Krupa) Békés megye hiedelem-, szokás-, illetve népmesegyűjteménye, valamint *Lami* István (Stefan Lami) ballada-, népmese- és szokásgyűjteményei. A néprajzi gyűjtések anyagai a 12 kötetes „A magyarországi szlovákok néprajza" című sorozatban jelentek meg.

A Kutatóintézet kiadványai magyar és szlovák nyelven is megtalálhatók a megyei könyvtár gyűjteményében (pl. *A magyarországi szlovák nyelvjárások atlasza*, *A magyarországi szlovákok népi kultúrájának atlasza.)*

A Kutatóintézet könyvtára az érdeklődők rendelkezésére áll, sajnos a honlapról nem elérhető az állomány.

A Békés Megyei Könyvtár 1972 óta lát el szlovák báziskönyvtári feladatokat, így a gyűjtemény jelentős részét a szlovák nyelvű állomány teszi ki. Az utóbbi öt év szlovák nyelvű gyarapodása 17 könyv, a szlovákság témával foglalkozó dokumentumok száma 87 db.

A leggyakrabban használt művek:

Čabiansky kalendár na rok. 1991-ben néhány lelkes helybéli szlovák városa iránti szeretete, a szlovákság iránti elkötelezettsége hívta életre 43 év után újra a Čabiansky kalendárt, a békéscsabai szlovákok 1920-1948 között megjelent közkedvelt olvasmányát. Elindítója és szerkesztője *Szeberényi* Lajos Zsigmond békéscsabai evangélikus esperes volt.

Találhatunk benne néprajzi írásokat, nyelvészeti tanulmányt, de közöl írásokat az egészségügy, a sport és a művészet területéről is. Nem hiányozhatnak az anekdoták, a vidám csabai történetek.

Bystrozraká Barborka

A gyerekek számára készített szlovák nyelvű rejtvényfüzet – amit a könyvtár nemzetiségi területtel foglalkozó könyvtárosa állít össze évről évre – és kb. 500 tanuló kap meg huszonnégy, a szlovák nyelvet

Tótkomlósi kirándulás: író-olvasó találkozó

oktató iskolában. A füzet szépirodalmi szövegeket tartalmaz, olvasásra ösztönöz. A szövegfeldolgozást segítő feladatok megoldásáért jutalmat adunk: szlovák nyelvű könyveket.

Evangélikus anyakönyvek adatbázisa

A városi szlovák önkormányzat támogatásával készült el. Az 1700-as évektől lehet keresni születési, halálozási és házassági anyakönyvekben. Népszerű szolgáltatás, folyamatos a magán célú lakossági kutatás.

Szlovák nyelvű folyóiratok

A folyóiratokat nem a helytörténeti gyűjteményben őrizzük, mégis említést teszünk arról, hogy hat szlovák nyelvű folyóiratot olvashatnak a könyvtár látogatói. A lapok használatáról nincs statisztikánk, megfigyeléseink szerint azok, akik nem kutatási céllal keresik a nemzetiségi nyelvű dokumentumokat, inkább újságot olvasnak, mint hosszabb irodalmi szöveget. Egyre jellemzőbb, hogy már az egyébként hagyományos szlovák nyelvű irodalmi délutánokra is nehéz felolvasót vagy szövegmondót találni.

A román nemzetiség Békés megyében

A harmadik legnagyobb nemzetiséget alkotó románok száma a 2001. évi népszámláláshoz képest 2011-re mintegy 17 százalékkal gyarapodott, meghaladta a 6 ezer főt. Arányukat tekintve a legtöbben a Sarkadi (8,5%) és a Gyulai járásban (5,7%) élnek.

Román nemzetiségűnek tekintjük Méhkerék (78%), Kétegyháza (28%) és Pusztaottlaka (26%) településeket. A határmenti Battonyán a lakosság 8%-a, Eleken 5%-a tartozik a román nemzetiséghez.

Gyula a magyarországi románok fővárosának tekinthető. A városban működő a Nicolae Bălcescu Román Gimnázium Általános Iskola és Kollégium jól használható, nagy állományú könyvtárral büszkélkedhet. Kutatásra ad lehetőséget a Magyarországi Románok Országos Önkormányzatának Dokumentációs és Információs Központja is.

A Magyarországi Románok Országos Önkormányzatának Dokumentációs és Információs Központja

A központ célja a magyarországi román közösségek nyelvhasználatának, a román nyelv ápolásának elősegítése, támogatása; tudományos kutatások támogatása

Olvasótermében közel 3000 román szépirodalmi, nyelvészeti, országismereti könyv és hanghordozó várja az olvasóközönséget.

Magyarországi Románok Kutatóintézete

A *Magyarországi Románok Kutatóintézete* 1993-ban alakult meg azzal a céllal, hogy a magyarországi románok évszázados kulturális értékeit és örökségét gondozza.

A kétegyházi románok szokásai. Néphagyományok ismertetése a Békés Megyei Könyvtárban

Az intézet nevéhez több olyan kiadvány kapcsolható, amelyek megismertetik a magyarországi románok nemzeti és kulturális tevékenységét.

A Békési Gyűjtemény román nemzetiségi állománya

A Békés Megyei Könyvtárban az utóbbi öt év román nyelvű beszerzése 19 féle könyv, a román nemzetiségi témájú dokumentumok száma: 8 db. Kevés ez a mennyiség? Egyrészt természetes, hogy szükség esetén igénybe vesszük a könyvtárközi kölcsönzés, a másolatkérés lehetőségét. A témában használható adatbázisokat igyekszünk minél többekkel megismertetni.

Másrészt a konkrét dokumentumok ismeretében látjuk, hogy helyben születő munkákról van szó. Ismerve az intézmények, kutatóhelyek lehetőségeit (pl. munkatársak száma, a kiadásra fordítható összeg), az évi 3-4 kiadvány elkészülte nem kevés. Igaz, hogy a frissen megjelenő kiadványok száma – minden nemzetiség esetében – alacsony, ugyanakkor azt is tapasztaljuk, hogy a korábbi kiadványok többsége ma is jól használható (néprajzi, történeti munkák).

Német nemzetiség Békés megyében

A 2001-es népszámláskor kétezren, 2011-ben már 52%-kal többen, 3 ezren tartoztak a német nemzetiséghez. Számukat tekintve, legtöbben a Gyulai járásban éltek (37%). *Almáskamaráson* a németek jelenléte mintegy 41%. Hagyományosan német nemzetiségi településnek tekintjük *Eleket* és *Mezőberényt.*

A gyulai Mogyoróssy János Városi Könyvtár német olvasótermében, az utóbbi 25 év német könyvkiadásának terméséből közel 5000 dokumentumot és 8 féle nyelvi folyóiratot talál a látogató. Békéscsaba Megyei Jogú Város Német Nemzetiségi Önkormányzata támogatja a Békés Megyei Könyvtár könyvkiadási tevékenységét, elsősorban a német nemzetiséget részben vagy egészben érintő kiadványok megjelenését (pl. *Wilim* János-emlékkötetet, a *Lischka* Lipót-emlékkötetet).

Nemzetiségi könyvbeszerzés

Minisztériumi támogatásból az OIK közreműködésével a megye településeinek nemzetiségi könyvbeszerzését koordináljuk, román, roma, német, szlovák, szerb nyelvű dokumentumokat rendelünk a helyben dolgozó könyvtárosok bevonásával. Az a tapasztalatunk, hogy számukra nem könnyű a döntés, nehéz megítélni, hogy mit olvasnának szívesen a nemzetiségi nyelvet beszélő olvasók. Ahol az iskola segítségére is számíthatnak, ott célszerűbb a válogatás.

A nemzetiségi dokumentumok népszerűsítésének módszerei

Hagyománya van a szlovák könyvbemutatóknak, irodalmi délutánoknak, melyekhez kiállítást is készítünk. Évek óta járnak iskolai csoportok a gyermekkönyvtári szlovák nyelvű könyvtárismereti foglalkozásokra. A szlovák nyelvű rejtvényfüzetet különösen kedvelik a tanítók.

Az utóbbi három évben pályázati támogatásnak köszönhetően roma kulturális napokat szerveztünk. A könyvbemutatókon, író-olvasó találkozókon kívül bemutatjuk a cigányzenét, a táncot és az ország első roma étterme is nagy sikerrel tart ételkóstolót. Kevesebb a román és a német nemzetiségi program.

Köszönöm a figyelmet!

Dr. Papp Anna Mária záró gondolatai

A konferencia előadásai rendkívül sok információt közvetítenek a nemzetiségi kultúra aktuális állapotát illetően. Idő kell hozzá, hogy ezt rendszerezni tudjuk. Azt azonban tényként jelenthetjük ki, hogy a vázolt helyzetkép pozitív. Tanácskozásunk jó alkalom a sikerek, az eredmények közvetítésére, ugyanakkor a jövőbeli teendők számbavételére is. Képet kaphatunk a nemzetiségi közösségek életének fontosabb területeiről, az anyanyelvi kultúrához való hozzáférés lehetőségeiről, ennek támogatottságáról, az érdekképviseletről, illetve az ezen a területen elért eredményekről, a nemzetiségi médiáról. Áttekintettük, hogy a könyvtárak hogyan támogatják a nemzetiségi kultúrát. Megbizonyosodhatunk arról, hogy a könyvtáraknak kiemelt szerepük van a nemzetiségi közösségek kulturális életében. Sokféle lehetőséget, szolgáltatást, alkalmat, teret kínálnak az anyanyelvű kultúra, a nyelv és az identitás megőrzéséhez, az új információkhoz való hozzáféréshez. Tanácskozásunkkal, annak témaválasztásával kapcsolatban úgy a könyvtárszakma, mint a nemzetiségi közösségek képviselőitől sok kedvező visszajelzés, elismerés érkezett. Ezek és a résztvevők nagy száma, valamint aktivitása megerősítettek bennünket abban, hogy a jövőben is szükséges hasonló konferenciát szervezni, amelyen számba vehetjük a nemzetiségi kultúra területein elért eredményeket és a megoldásra váró feladatokat.